

BRASSÓ

Brassó, Nagy- szuzna-uteza sarkán
Papp F. utorraktára fölött, 1. em.
hol a szerkesztő hétköznapiakon délelőtt
9-11 óra között,
Bolonya tőster-uteza 325. sz. a.,
hol mindendélután alálható
A lap szellemi részét illető min-
den közlemény, valamint
az előfizetési pénzek és hirdetések
hérmentesen de küldendő
Kéziratok vissza nem adatnak

postán küldve:
Egész évre 7 frt, félévre 3 frt 50 kr
negyedévre 1 frt 80 kr.
Külföldre egész évre 20 frank.

HIRDETÉSEK DÍJA:
4 hasábos garmond-sorhelye 5 kr (1-10 sor
helye 50 kr.) Nagyobb és többszöri hird-
téseknek kedvezmény.
Minden egye hirdetés bélyegdíj: 30 k
Nyílt-tér sora 10 kr.
Hirdetések és nyílt-tér előre fizetend

Politikai, társadalmi, közgazdászati, közművelődési és szépirodalmi lap.

Az E. M. K. E. brassó- s nagy-küküllőmegyei választmányának hivatalos közlönye.

A brassói és erzsébetvárosi kir. törvényszékek s ezekhez tartozó brassói, fogarasi, hosszufalusi s zernesti, lisző-szentmártoni, erzsébetvárosi hosszúaszói, köhalmi, medgyesi, nagy-sinkai, segesvári s sz-
ágothai kir. járásbíróságok hivatalos hirdetője

MEGJELENIK HETENKÉNT HÁROMSZOR: KEDDEN, CSÜTÖRTÖKÖN s SZOMBATON.

Hirdetések felvételére: Brassóban a kiadóhivatalban; Budapesten: Lang Lipót, Haasenstein s Vogler János, Dukes Mezei, Goldberger A., Eckstein Bernát; Bécsben: Daube
s társa, Haasenstein s Vogler Otto Maasz, Schalek Henrik, Oppel Alajos, Dukes M.; Berlinben: Rudolf Mosse; Frankfurtban: Daube G. L. s társa hirdetésirodájában.

126-ik szám.

Brassó, Szombat, november 3-án.

IV. évfolyam 1888.

Szász és csángó községek.

Brassómegye legutóbbi törvényhatósági közgyűlése a megye községeinek jövő évi költségelirányzatait is tárgyalta.

Egyrészt öröndetes, de másrészt annál szomorubb jelenség tűnik itt a figyelmes szemlélő elé: a megye szász községei — Brassó város kivételével — egytől egyig többlettel zárják le költségvetéseiket, a magyar községek egytől egyig aránylag óriási hiánnyal.

27 forint és 4416 forint között váltakozik a szász községek fölöslege, 1024 frt és 8162 frt között váltakozik a magyar községek hiánya.

A szász községeknek van felosztani való vagyonuk községi polgárai között; nem ritkaság, hogy föld, erdő lesz így felosztva. A magyar községeknek nemcsak hogy felosztani valójuk nincs, de annyira nem képesek rendes jövedelmeikből fedezni saját kiadásait, hogy 27 és 78 százalék között váltakozó községi pótdóval terhelik a község adózó polgárait.

A mily öröndetes jelenség, hogy a szász községek ily rendezett vagyoni viszonyok között élnek, ép oly megdöbbentő az a súlyos anyagi helyzet, mely csángó-magyarjainkra nehezedik.

A jómóduságnak természetes következményei a rendezett viszonyok, a haladás minden téren. De ennek épen ellenkezője következik a szegénységből.

És valóban látjuk is a virágzó szász községeket megyénkben, gyönyörű iskolái, templomaival, társadalmi és községi intézményeivel, minden községben olvasókör, könyvtár s majd mindegyikben a nép érdekeit képviselő pénzügyintézetek, csaknem minden községben községi orvos; látjuk a rendes magtárakat, a tűzörseget, még mielőtt az államkormány azt kötelezővé tette volna; látunk jómódu népet rendezett viszonyok közt élni.

Vidombák, Feketehalom, Keresztényfalva, Rozsnyó, Hermány és Prázmár és a többi szász községbe csak élvezettel lép az idegen, mindenütt jólét tárul eléje.

És ezzel szemben csángó községeink?

Az iskolákat az állam köteles tartani, a templomok össze sem hasonlíthatók amazokéi-

val; lutheránus s egyetlen református egyházaink szegények, adósságokkal terheltek, melyeket szintén a népnek kell fedezni s ha a templom megszorul, nincs miből fedezze szükségletét, hanem a népre nehezedik ennek a terhe is; szóval az egyházak is szegények, meglegházi fejlesztést igénylő csemeték; társadalmi intézmények alig vannak, négy egymásba épült község alig képes egyetlen olvasókört fentartani, három más községnek és ismét más három községnek még annyija sincs; az összes fiz magyar falunak egyetlen kis népbankja és az is küzdve a kezdet nehézségeivel; orvosa a járási orvoson kívül egyetlen egynek sem, magtáraknak, tűzörsegetnek nyoma sincs, a nép földhözragadt szegény.

Bácsfalutól Hosszúfalig, Tatrángtól Pürekereczig, Apácza, Krizba, Újfalu csak szánalmat és fájdalmat kelthet a szemlélőben, ki e községeket és népét meglátogatja.

Pedig sem a népen, sem előljáróin, sem feljebbvalóin nem mult soha.

E nép szorgalmas, véres verejtékkel keresi mindennapi kenyerét és a mellett igénytelen. Előljárói lelkiismeretesek, feljebbvalói, kezdve a megye fejétől, mind jóakarattól telvék iránta.

És mégis?

Elszorul a szív a fájdalomtól, ha elgondolja, hogy az a szegény csángó, kinek földje nincs, a ki abból a nyomoruságos faizásból kénytelen fentartani életét, dacára szorgalmának és feljebbvalói igaz jóindulatának — így kénytelen nyomorogni.

Nem tűnik fel e nyomoruság, ha nem áll mellette a másik oldalon a bőség.

A szász tejtésvérünk, egy tejen nevedtünk, — de a csángó: vérünk. Tejtésvérünk jóléte ép oly igaz, őszinte örömmel tölti el szívünket, a mily fájdalommal látjuk véreink tengődését.

Ha elgondoljuk, hogy annak a szegény csángó embernek minden állami adó-forintja után 78 kr. községi adót kell fizetnie, ehhez jó az útmunka-váltás, a megyei kórház, szegény-alap és betegsegélyző-alap pótdója, azután az egyház nem csekélyebb terhe: valóban bámulunk, hogy az a nép még ennyire is van.

Ilyenkor érezzük, hogy valaminek kellene történnie e nép érdekében is; hogy e népnek munkát, kenyeret kellene adni, szellemi és anyagi állapotán segíteni.

Arról nem is szözlünk, mint vándorol e nép a szomszéd Romániába; pedig fájdalmas, szomorú kifolyása a nyomornak ez is.

Ipar kellene ennek a népnek is. Erdeibe fűrészek, az erdőgazdaság kihasználására; hegyeibe rendszeres mészegetők, kőbányák: a sziklák kincseinek kiaknázására; házaiba szövőszékek: a legtermészetesebb iparuk háziiparszerű, nagyobb mérvű folytatására, egy szövőtanműhely, mely erre oktassa és ebben ki-
képezze.

Sok, nagyon sok kellene még e népnek, mit itt nem is említettünk, mert hisz nem azt akarjuk fejtegetni, hogy ez vagy amaz kellene-e, csak érezzük, hogy valamit e nép érdekében tenni kell, nem szabad magára hagynunk, mert hisz vérünkben való vér, testünkben való test és a mily mértékben fejlesztjük és erősítjük ezt: ép oly mértékben erősítjük a haza oszlopait, bástyáit.

A ki tud módot a segítségre, álljon elő vele. Barát vagy ellenség, mindegy, járuljon vele a nyilvánosság elé, rendelkezésre állunk. Hol népünk java és érdeke kívánja, némuljon el a rokon- vagy ellenszenv érzete, az ő java mindnyájunk érdeke: hazáé, egyházé, társadalomé. A közös érdekért feledjük a multat, mert hisz senki sem kételkedhetik a másinak becsületes szándékán, az eszközök s utak lehetnek különbözők, de a czél mindegyikünkénél ugyanaz; s ha voltak és vannak félreértések: ebből eredő differenciák, tekintsük azokat ki-
egyenlítettnek és lelkesítsen mindnyájunkat a haza és szebb jövő érdeke.

Királyunk ő felsége által a görög király üdvözlésére küldött Sterneck báró tengernagy kitüntető figyelemnek a tárgya a görög királyi udvarnál. Először Sternecket fogadta a görög király ünnepélyes kihallgatáson és csak azután a többi rendkívüli küldötter. Családi ebédre is csak Sterneck volt hivatalos. Ha ehhez hozzávesszük azt a rendkívüli tisztelet- és hódolattejes fogadtatást, melyben a görögök Erzsébet királynénkat lépten-nyomon részesítik, örömmel kontstatálhatjuk, hogy monarchiánk iránt Görögországban élénk sympathiák élnek és nyilvánulnak.

A „BRASSÓ“ TÁRCZÁJA.

A mult árnyai.

— Novella. —

(Folytatás.)

14)

Elfogultan közeledett Olgához, ki kezét nyújtott neki s bemutatá kísérlőjének.

— Csak ma fejezhetem ki nagysádnak legőszintebb részvéteimet fájdalmas csapása felett. Nem akartam fájdalmában zavarni.

— Zárva találta volna ajtómat! — felelé Olga hidegen. — Természetesen nem fogadtam el senkit.

Kisérlője, kinoztatva a kis fiutól, egy közeli ketreczhez menván, Olga azonnal hozzátette halkan:

— Nagyon jól tette, hogy eddig nem jött. Fel-
tűnt volna. De most, hogy az első gyászhetek elmul-
tak, most már szakíthatok teljes magányommal. Meny-
nyire öröndek e viszontlátásnak s hálával adózom a
sorsnak, hogy bűn s megbánás nélkül találkozhatunk!

— Ama bucsu és a mai viszontlátás között sok fekszik! — mondá Alfred komolyan.

— Ez annyit jelent: hogy ön ez alatt másé lett? — kérde Olga rekedten, merev tekintettel.

— Nagysád, úgy látszik, — mondá elfogultan akadozva a férfi — nem vett tudomást arról, pedig magam czimezttem az értesítést, ... persze ... a taná-

csos ur nevére ... hogy ... hogy eljegyeztem magam-
nak Link Elvin kisasszonyt.

— Eljegyezte! — Olga oly tompán, az ijedség oly hangján ejtette ki e szót, hogy a férfi elborzadt. E perczen ismét hozzájuk lépett a kísérlő. Olga erőt vett magán.

— Oh, az eljegyzési értesítés bizonyára ott he-
ver férjem iratai között, a melyet még nem volt erőm
megnézni, — mondá Olga oly gyászos modorral, mely
csakugyan illett volna a legmélyebb fájdalomhoz.

— Így csak ma gratulálhatok önnek teljes szí-
vemből.

De az a tekintet, mely e szavakat kísérte, átok-
nak tetszett Alfred előtt.

Egy ideig aztán csaknem szótlanul haladt a tár-
saság egymás mellett. Midőn utközben a pajkos fiu
ismét félrevonta anyját, Olga egész halkan, de izga-
tottan mondá:

— Eljegyzési kártyát küldött nekem? Nagyon
udvarias! És ezzel leróni vélte kötelességét irántam?
Hogy hónapokon keresztül ostromolta szívemet tekin-
tetével; hogy boldogtalan szerelemre lobbantá szíve-
met, ezt ön mind ellelejté, mert új boldogság csalo-
gatá. Az én csókommal ajkain, meg megkérni egy
másikat!

Alfred úgy érzé magát, mintha leforrázták volna.

— Nem kegyed küldött-e el engem, esküt véve

tőlem, hogy lemondok kegyedről? — mondá Alfred remegve.

Olga hirtelen felkapta fejét.

— Nem tudta ön, hogy szabad lettem, mikor
eljegyzését tartá?

— Nem!

— Oh, a borzasztó végzet! — mormogta Olga.
Azután gondosan körültekintve, hogy nem hallgatózik-e
valaki, folytatá:

— Vallja meg, hogy ön is balvégzetnek tekinti
ezt s elkarhossa azt az órát, melyben lekötötte magát
s hogy most önmaga is óhajtaná szabadságát!

— Szabadságomat? — Ez szöszegés volna, becs-
telenség! — viszonzá azonnal és erélyesen Alfred.

Olga reá mereszté szemeit.

Alfred nagyon meg volt halva ezen váratlan talál-
kozás által. E nő előtt bizonyos vádat érzett, mert ő
indítá arra, hogy feltárja előtte szenvedélyét. Vádolta
önmagát és hallgatott, egyik perczen a multra, a
másikban a jövőre, arájára gondolva.

Olga félremagyarázta e hallgatást. A férfi ko-
molyságát a megbánás jelének tartotta s ő megvolt
győződve róla, hogy ismét visszanyerte fölötte hatal-
mát. A tudat nemcsak megnyugtató, de előbb még
haragot lövelő tekintetéből most a diadaléret sugár-
zott ki.

Megyei ügyek.

Brassó megye rendes őszi közgyűlése.

Brassó megye törvényhatósági bizottsága f. évi október 31-én tartotta gróf Bethlen András főispán elnökelete alatt rendes őszi közgyűlését. A küldöttség élén megjelent főispánt a szép számban összegyűlt bizottsági tagok zajos éljenzéssel fogadták. A főispán elfoglalván helyét, a gyűlést körülbelül következő szavakkal nyitotta meg.

„Tisztelt bizottság!

Midőn Brassó vármegye rendes őszi közgyűlésére egybegyűlt bizottsági tagokat ezennel őszintén üdvözlöm, — nem tehetem, hogy ez alkalommal futólagos áttekintést ne vessek megyénk közéletére.

Szívesen és örömmel teszem ezt, t. bizottság; mert habár megyénk fejlődése rohamosnak nem mondható, az minden irányban egészséges és biztos.

Megyénk fejlődésének és egészséges haladásának biztosítása szabályrendeleteink vaskos kötetiben van lefektetve; de sokkal fontosabb ennél az életben, közgazdaságunk rendes voltában fekvő biztosítás.

Már az első lépés megyénk határán, a kitűnő utak által jó benyomást tesz a szemlélőre; aránylag jómódu és rendezett községekbe vezetnek. — A sok csapás dacára is virágzó gyárak láthatók, melyek közelebből valószínűleg ismét tekintélyes telepekkel fognak gyarapodni; mind oly jelenségek, melyek megyei életünket kiváló mértékben emelik. Remélem, hogy nemsokára a vicinális vasut is létesülvén, szintén nagy mértékben fog hozzájárulni különösen közgazdasági életünk fejlesztéséhez.

Örömmel tapasztalom, hogy Brassó város is jelentékeny lépéseket tesz a haladás terén, igyekezve e tekintetben, Európa minden nagyobb városát követni: állép a multból a jelenbe. A régi ódon falak leromboltatnak s tért adnak új városrészeknek. A városi vízvezetéknek kezdeményezett létesítése hygienikus szempontból oly fontos, hogy azt támogatni minden erőmből és tehetségemből kedves kötelességemnek fogom tartani.

Kétszerte örvendek ezen jelenségeknek, melyek megcáfolják az országzserte hangoztatott azon véleményyt, mintha biztos fejlődés és rendes közigazgatás csak kinevezett tisztviselőkkel lenne létesíthető. Ime, t. bizottság, megyénk fejlődése ékesen cáfolja meg ezt, igazolván, hogy az autonom közigazgatás által is érhetők el szép sikerek, csak lelkiismeretes munkásság és erős akarat kell hozzá.

Midőn ezeket örömmel konstátálom, nem tehetem, hogy ez alkalommal fájdalmasan ne emlékezzem meg hazánk két nagy tekintélyű állam-férfjáról, kormányunk két kiváló tagjáról, kiknek elhalálása méltó fájdalmat keltett országzserte: Trefort Ágoston valóság- és közoktatási és Kemény Gábor báró volt kereskedelmi, később közlekedési miniszterek elhalálásáról. Azon érdemek, melyekkel e két államférfiu nevét széles e hazában megörökíté, nem szorulnak dicsőre: de igenis kötelességünk, t. bizottság, e helyen megemlékezni a haláluk által az országot éri nagy veszteségről s emléküket jegyzőkönyvileg is megörökítve, egyuttal részvétünket is kifejezni.

Megyebizottságunk is szenvedett veszteséget az utóbbi időben Gött János és Tontsch András biz. tagok elhalálása által. Utóbbi egyháza kebelében ér-

Néhány nappal később Elvin kertjök azon pontján állott, honnan áttekinthette az utcát. Itt szokta reggelenként a levélhordót várni, kinek megpillantásakor türelmetlenül dobogott a szíve, alig várhatván vőlegénye levelének átvételét. Ma is csengetett a levélhordó a kapun, ma is hozott neki levelet. De csalódva nézte a cím irását, azután feltörte hevesen s mialatt olvasta, arcza égett a felindulástól.

Az anyának, ki a verandán ült, feltűnt, hogy ma a leány szemei nem ragyognak ama boldogságtól, mely eltölté lényét, valahányszor vőlegénye sorait kapta.

— Levél Alfredtől? — kérdé azután.

Elvin kissé elpirult.

— Igen! — mondá azután.

— Mit ír?

— Oh, semmi újat!

Azután folytatták mindketten a munkájukat, de Elvin láthatóan szórakozott s nyugtalan volt.

Midőn az óra tizenegyet ütött, Elvin összehajtott munkáját s felállott.

— Ma ismét szegényeimet látogatom meg, kiket már annyira elhanyagoltam. Nincs kedvem most a munkához.

Ezzel magára ölté felsőjét s elment. Eleintén a nagy út mentén haladt a városka régebbi részei felé. Majd megállott s körültekintve, vajjon annyja nem kíséri-e, mellékutakon ismét visszaindult a Rajna partja felé, a lakásukból meglehetősen távolban fekvő kis parkba.

Folytatása következik.)

vényesítette leginkább tehetségét s szerzett érdemeket. Gött azonban mint idegen származott be az országba, de itt assimilálódva, közéletünk minden terén kiváló tevékenységet fejtett ki s több irányú érdemeket szerzett. Mint elaggott férfiú is igyekezett erejéhez képest a közügyeket szolgálni. Méltó, hogy e két érdemes bizottsági tagról ez alkalommal megemlékezzünk.

Midőn tehát önöket, t. bizottsági tag urak, ezenel szívélyesen üdvözlöm, Brassó megye rendes őszi közgyűlését ezennel megnyitottak nyilvánítom.

Zajos éljenzés követte a főispán ezen szavait, melyek után Roll Gyula kir. tanácsos alispán terjesztette elő feléves jelentését.

(Vége következik.)

Román lapszemle.

Akár mérget vettünk volna arra, hogy a „Gaz.“ le fogja hordani azt a szegény román tanítót, a ki a Gyertyánffy-alapítvány kamataiból az Emke től 50 frt jutalmat fogadott el. Komes György szl.-annai gör. kath. tanító részesül abban a kitüntetésben, hogy a „Gaz.“ így ír felőle: „Van-e tudomása az illető egyház-iskolai hatóságnak ezen román kenyeren tartott tanító illetén nem román magaviseletéről? Tudja-e a szent-annai nép, hogy az ő tanítója magyar eszköz a román érdekek ellen? Szerencse, hogy nem veti utána, hogy: „Nem lesz elfeledve“, mint a román papokról szokta mondani. Ezek közül azonban olyan sokan fogadtak el államsegélyt, hogy a „Gaz.“ beleunt őket megörökíteni.

És mi a bűne annak a szegény tanítónak? Az, hogy az „Ellenzék“ azt írja felőle, hogy jó hazafi és hű tanító s habár hibás, de mégis magyar levélben köszönte meg a kapott segélyt. Az olyan román tanító tehát román érdekek ellen magyar érdeket szolgál, a melyikről azt lehet írni vagy mondani, hogy jó hazafi, hogy lelkiismeretes tanító! Aztán a „Gaz.“ mégis kesereg, ha itt-ott sajtópert kap egyik vagy másik román lap. Nem gondolja meg, hogy Romániában a ki a román nyelv és hazafiság ellen így nyilatkozik, azt a szerkesztőt a batusok szokták móresre tanítani. Ma-holnap nem Romániáról fogjuk ezeket olvasni, hogy: „Ca la noi, la nimine“, azaz: Sehol úgy, mint nálunk.

De hogyan is merte azt írni az a gör. kath. tanító, hogy az állam nyelvét minden román tanítónak kell tudnia, hogy tanítványait taníthassa! Asia deu! Ugy bizony, Román tanító meri ezt mondani s ezzel keresztül huzza az ultra nationalisták számítását. Hát csak élvezze békével az a tanító azt az 50 frtot. Nem fogja azt sem az iskolai hatóság, sem a szent-annai nép a „Gaz.“ kedvéért állásából kizavarni. Ezen már tul vagyunk.

Azonban foglalkozunk magasabb dolgokkal, mint egy hazafias érzületű román tanító személyével. Itt van pl. Taaffe osztrák miniszterelnök. Ez már megjárja. „Mennyit irták a magyar lapok, hogy Taaffe állása meg van ingatva, s ime: nemcsak talán megerősödött, hanem miniszteriumát is kifejelte. Nem tetszik a magyaroknak a Taaffe egyenjogusági programja, mert tudják, hogy ha Ausztriában a nemzetiségeket megbékéltethetik, ennek meglesz a hatása a Lajthán innen is. A „Gazeta“ kegyes engedelmevel Ungaria ennek s becsületes neve. Akármennyit vaszarkodjanak is a „Gaz.“ hite szerint a németek és magyarok, a dolgok megteendik természetes folyásukat. Nem megy többé egyiknek uralkodása millió jogtalanok számlájára. Elérkezett az ideje, hogy mindenkinek adják meg, a mi az övé.“ Eddig terjed a bölcsesség s nem tovább. Hogy mi legyen az, a mit a „Gaz.“ magának tart, ezt nem írja, de hiszen úgy is tudjuk. Ismerjük a szebeni programot; hiszen magyar nyelven is megjelent volt.

A „Tribuna“ a szerb király váloperéről vezércikkhez s ebbe okvetetlenül belekeveri a magyarokat. A „Tribuna“ valami forradalom-félet, detronizációt sejtett Szerbiában s ime milyen hamar kiabrándult! Ennek is mind azok a magyar lapok az okai. Akármint tesz Milán király, ez a magyar lapok szerint mind szent és végtelen bölcsesség. Hogyan kellett volna tehát a magyar lapoknak is? Sejtetni, hirdetni kellett volna a szerbiai ribilliót.

A „Tribuna“ még most sincs egy véleményen a a Milán királyt dicsőítő magyar lapokkal. A baj csak az, hogy az ő hangja most igen gyenge s ezt csak akkor hallgatják meg, midőn valamelyik államügyésznek kedve kerekedik ötlet esküdszék elébe állítani. Azonban a jövő isten kezében van. A jövő fogja — ugymond — igazolni, vajjon az a sok dicsőnek, melyet a magyar lapok Milán király váloperének eldölése alkalmából hangoztattak, helyén volt-e és nem volt e elsielve.

Kinek kinek kedve szerint! A magyar lapok a király mellett, a „Tribuna“ a ribillió sejtelve mellett. Bizonyos, hogy sokkal jobb a tárczája, melyben né-

met források után a volt Erdély földrajz-íróit s munkáikat ismerteté. Vezércikkjei rendszeren a fellegekben usznak. Innen van, hogy példabeszéddé vált a „Tribuna“ panthasiája, a melyhez képest a mindennap zsörtölődő „Gazeta“ hasonló a vénasszonyhoz, kinek már semmi sem tetszik e muló világban, mert a mi jó volt, azt a szebeni szkupcsina mind eltemette.

Czenkalji.

Tűzrendészeti kormányrendelet.*)

(Vége.)

25. §. A tűzoltás czéljából magántulajdonba való beavatkozás csak indokolt szükség esetében s akkor is csak a vezénylő parancsnok rendeletére történhetik.

26. §. Ha a tűz eloltatott, a községi elöljáró, a hol pedig rendőrség volt jelen, a rendőri tisztviselő a jelen volt vezénylő parancsnok, nemkülönben a szükséges tanuk és szakértők közreműködésével azonnal köteles a tűzvész okaira nézve a legbehatóbb kutatást eszközölni, a tűzvész okát lehetőleg biztosan kinyomozni s figyelemmel lenni, nem történt-e oly cselekmény vagy mulasztás, mely a törvénybe ütközik s kitérhel az? Végre a tűzoltó s mentő intézkedések megfelelt-e rendeltetésüknek? Ha valaki elien alapos gyanu támad a bünt. törv. által tiltott cselekmény vagy mulasztás miatt, a jelentés az illetékes bírósághoz azonnal beadandó.

A tűz eredetének megállapítása iránt eszközölt vizsgálatról azonnal jegyzőkönyv veendő fel, mely a vizsgálatot eszközölők által aláírandó.

Ezen jegyzőkönyv szigoruan azon minta szerint veendő fel, mely az 1870. évi aug. 24-én 3339. B. M. sz. a. kelt körrendelettel (lásd Rendeletek Tárá 361. oldalon), s 1879. évi okt. 22-én 47,281. sz. a kelt körrendelettel (lásd a Rend-Tárá 588. oldalon) megállapított. Ezen jegyzőkönyv további intézkedés végett rögtön a fölöttes hatóság elé terjesztendő.

27. §. Ezen tűzvizsgálatokról felvett jegyzőkönyvek alapján az ugynevezett ártatlansági bizonyítványok csak az 1882. évi augusztus 14-én 32,706. és szeptember 17-én 49,925. számok alatt kiadott belügyminiszteri körrendeletek értelmében adhatók ki. (L. Rend. Tára 1123. és 1125. oldal.)

VI. fejezet.

Büntető eljárás.

28. §. A jelen rendelet ellen vétők tekintetében azon hatóságok bíraskodnak, melyek az 1880. évi augusztus 17-én 38,547. sz. a. kelt bel- és igazságügyminiszteri rendelettel megalapítvák s ezek azon módon járnak el, miként az ott körülírva van. (1880. évi Rend. Tára 629. és következő lapjai).

29. §. A büntetés mérve a kibágásokról szóló törvény (1879: XL.) 141. és 142. §-aiban van meghatározva s az ezek alapján kiszabott pénzbüntetések az 1887. évi VIII. törvényezikkben megállapított czélokra fordítandók.

30. §. Jelen rendelet, illetve az ennek alapján kiadott szabályrendeletek oly meghagyásai ellen elkövetett kibágások, melyek a kibágási törvény 141. és 142. §-ai alá nem esnek, 2 frittól 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel illetethetnek, s ezek vagy a tűzoltó alapra vagy a tűzoltói segély-alapra, esetleg más, szabályrendeletileg megállapítandó czélokra fordíthatók.

VII. fejezet.

Köztörvényhatósági felügyelet.

31. §. Minden köztörvényhatóság a jelen rendelet vételét követő legközelebbi közgyűlésen azt tárgyalni s az iránt intézkedni köteles.

Ezen intézkedés a rendeletnek közhirrre tételeből és egy — a vidéki viszonyoknak megfelelő — cselekesi programnak megállapításából áll.

32. §. A közgyűlésnek a közhirrre tételre, nemkülönben a programnak megállapítására vonatkozó határozatai, legkésőbb 14 nappal a közgyűlés után, külön jelentésben a belügyminiszteriumnak tudomására hozandók.

33. §. Az akként tett intézkedések tényleges eredményéről pedig minden törvényhatóság 1888. évi december 15-ig a belügyminiszteriumnak tüzetes jelentést adni tartozik.

34. §. A törvényhatóság első tisztviselője (alispán, polgármester), továbbá a főszolgabírák a tűzrendészetet kiválólag gondozni, a felett felügyelni, azt folyton nyilvántartani s a mutakozó szükség szerint lehetőleg fejleszteni kötelesek.

35. §. A belügyminiszterium fentartja magának, hogy a tűzrendészet állapotáról és fejlődéséről a rendes hivatalos uton felül oly külön megbízottak kiküldésével is szerzend alapos tudomást, kik a magyar országos tűzoltó-szövetség választmányának ajánlatára, vagy magának a választmányának, vagy a tűzoltó testületek parancsnokai sorából fognak választatni.

*) Lásd „Brassó“ 123. szám.

Folytatása a mellékletben

A kegyelet ünnepe.

A „Brassómezei hivatalos tanító-testület“ Trefort — Buzogány ünnepe és évi rendes közgyűlése.

A kegyeletnek meghatározóan szép ünnepét tiltó csütörtökön a „brassómezei hivatalos tanító-testület“. Emlékünnepet rendezett néhai Trefort Ágoston vallás- és közoktatásiügyi miniszter és Buzogány Áron közoktatási miniszteri osztálytanácsos, mint a tanító-testület tiszteletbeli tagja emlékére.

A szép ünnepélyen, mely a közép-szakiskolák nagy termében délelőtt 10 órakor vette kezdetét — jelen volt városunk tanácsa képviselőiben a polgármester, a brassói iskolák gondnoksága élén Koós Ferencz kir. tanfelügyelővel, a helybeli tanintézetek képviselői, az E. M. K. E. brassómezei választmányának, az ev. ref. és unitárius egyházak képviselői, a „Brassói magyar polgári kör“ (melynek az elhunyt tiszteletbeli elnöke volt) testületileg, a hétfalusi papság öt tagja, számos nő és érdeklődő közönség.

Az emlékünnep.

Röviddel 10 óra után tanárok- s tanítók-ból álló dalárda állott az emelvényre, Stark Vilmos karnagy vezetése alatt énekelve el határozottan a „Hymnus“-t.

Majd Killyéni Endre tanítótestületi alelnök tartotta következő megnyitó-beszédet:

„Mélyen tisztelt ünneplő gyülekezet!

Az emlékezet a multnak szövőneke. Vezérő csillag az, melynek szelid fénye behatol az átélte események tárházába, hogy azok közt tetszésünk szerint választva, kedves vagy fájó emlékeinkből alakítsuk meg szívünk életének bűvkörét. S mint a madár, melynek egyaránt emelkedik picziny kebele, ha vidám csevegést hallat, vagy keserves panaszzsal tölti be a léget: úgy az emberi szívnek is jól esik néha, ha fájó emlékek hurjaiba kapva, azoknak mélabus zengésénél keresheti nemesbűlésének forrásait.

Fájó emlékek hatották át megyei tanítótestületünk választmányát, midőn ezen emlékünnepély rendezését elhatározta. Fájó emlékek hatása alatt gyűltünk össze e perczben mi is, mélyen tisztelt ünneplő gyülekezet, hogy mint a brassómezei tanítótestület tagjai, és mint tagjai azon magyar társadalomnak, mely a veszteség súlyát velünk együtt érzi: a tisztelet és hála érzelmeivel adózzunk tanügyünk két elhunyt jeles férfiak: Trefort Ágoston vallás- és közoktatási miniszter ő nagyméltósága és Buzogány Áron közoktatásiügyi miniszteri osztálytanácsos ő nagysága emlékének.

Nemzeti művelődésünk vezérő bajnoka, a magyar közoktatás-ügy hatalmas családjának feje volt az egyik, ki megörhödten lélekkel átküzdve magát az élet számtalan megpróbáltatásain, s mint nemes fém a tűzben megedződve, 16 éven át lángoló kebelével és bölcs tapintattal vezette a gondjaira bízott család szövevényes ügyeit, ki egy nemzetet ölelt át szeretetével, kit egy nemzet szeretete és hála kisért sirjába.

Népoktatásügyünk buzgó munkása volt a másik, ki mint igénytelen székely szülők gyermeke, a saját emberségéből fáradhatlan tevékenysége, hivatali buzgósága által emelkedett a miénkhöz hasonló egyszerű tanítói és tanári állásból magas méltóságra; de a ki e méltóságban sem felejtkezett meg övéiről soha, ott is a székely ifjaknak atyai pártfogója, hazarészünk speciális érdekeinek őszinte, igaz barátja maradt mind halálig.

Ők életüket az általunk is szolgált nemzeti ügynek szentelték s örök becsű alkotásaik ércznel marandóbb emlékként hirdetik áldásos tevékenységüket. Nekik köszönhetjük közelebből megyénk és városunk tanügyi viszonyainak üdvös fejlődését. Ki a multa vissza tekint, ki szemléli a megyénkszerzte virágzó állami iskolákat ma, hálátelt kebelével kell, hogy visszaemlékezzék nemes alakjukra s kegyelettel kell, hogy említse nagy nevüket.

Ugyanazért úgy tetszett nekünk, hogy ott, hol egy nemzet hullat könnyet az elhunytak sirjára, hová egy nemzet siet az elismerés babérjával: a brassómezei tanítótestület, mint e nemzet egyetemének egy paránya, szintén ejthet egy hálakönyvet; illik hozzá, hogy az igaz harcosok egyszerűségéből folyó lelkesedésével tegye az elismerés szerény koszorúját egykori vezéreinek sirhantjára, kik a halának ezen csekély nyilvánulását senkitől sem érdemelték ki jobban, mint éppen ők, kik alkotásaik légkörében élünk s kiket ezen helyzetünk magasztos eszméinek, nemes törekvéseiknek örököséivé avatott fel.

Eljöttünk annak okáért, hogy ezen ünnepélyben adjunk kifejezést a tiszteletnek, melylyel az elhunytak kedves emléke iránt viseltetünk. Eljöttünk kifejezni, hogy bámulattal hajlunk meg szellemök nagysága előtt, mely országoszerzte s közelebből megyénk területén nem-

zeti művelődésünknek megostromolhatlan várakat emelt. Eljöttünk, hogy még egyszer társalogjunk velök s miként a római isteneinek szobra előtt tanult, nagy lenni: elhunyt jeleink képénél merítsünk buzgalmat és lelkesedést. Önfeláldozó tevékenységük melegítse fel szívünket s szentelje meg a kicsinyben is azt, mit a nagyban nagyra alkotott.

En szívből üdvözlöm a mélyen tisztelt gyülekezetet, mely becses megjelenése által hálánk nyilvánításához hozzájárul, osztozik a mi kegyeletünkben; szívből üdvözlöm azon testvér magyar egyesületet is, mely éppen ezen alkalmat választotta ki, hogy egykori tiszteletbeli elnöke iránt érzelt háláját a miénkel összhangban fejezze ki, s ezzel az ünnepélyt megnyitom és felkérem Józsa Mihály tagtárs urat, emlékbeszédének megtartására.

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után rövid szünet következett, majd Józsa Mihály tanítótestületi titkár lépett elő, hogy elmondja szép emlékbeszédét Trefort Ágoston fölött, mely következő:

Emlékezés

Trefort Ágoston m. k. vallás- és közoktatásiügyi miniszterre.

1888. augusztus hó 22-én vitte szét a táviró a szélrózsa minden irányába a nagy nemzeti gyásznak híreit, mely szerint Trefort Ágoston m. kir. vallás- és közoktatásiügyi miniszter, a népnevelésügy nagy bölcseségű és kifáradhatatlan tetteirejű vezérőfője, megszünt élni. És bár Kárpátoktól Adriáig minden magyar ember kebele megrezzett a szomorú hirre, mégis a nagy csapás, mely Trefort Ágoston halálában Magyarországot érte, senkit sem sujtott és sujt oly közvetlenül, senkit sem érintett s érint oly fájdalmasan, mint szerény napszámosait azon szent ügynek, melynek ő, a nagy halott, erejét s életét legnagyobb részét szentelte: a tanügy munkáit, Magyarország különböző rendű s rangú tanítóit.

Nincs Magyarországnak talán egyetlen, közművelődési ügyekkel foglalkozó egyesülete, mely ne sietett volna részvételének, fájdalmanak s ez által Trefort iránt viseltető tiszteletének, ragaszkodásának egy vagy más módon kifejezését adni.

Mi is, a „Brassómezei hivatalos tanító testület“, mint a nagy testnek egy kicsiny tagja, s társadalmi életünk jelenlevő mélyen tisztelt tagjai, megilletődéssel s szívűnk, lelkünk legbensőbb érzelmeivel akarunk egy halvány emlékvirágot tűzni azon koszoruba, melyet Magyarország különböző testületei a felejthetetlen nagy halott emlékére egybefűzének.

Összegyűltünk a szív, a kebel sugallatára, hogy együtt emlékezzünk meg ő róla, kit megszoktunk — s e megszokás oly jól esett — élünkön látni a harcban, az előretörekvő munkában, látni az agg már-már reszketeg kezében férfiúi erővel, ifjúi lelkesedéssel s hazafiúi szent buzgósággal tartani a szent lobogót, melyre e szavak írvák: „Műveltség, egészség és gazdagság Magyarország fentartó elemei.“ Eljöttünk, hogy azt, kiknek fénye még imént átvilágítja a hazát s az összes művelt emberiség tiszteletét vivta ki számára; kinek munkássága, heve tetteire melegíté a lemondást, részvétre a közönyt, reményre a kétségbeesést; a kibén egyik a jó barátot, a másik az elhallgatott mestert, a harmadik . . . nem: mindnyájan a humánus embert, az universalis tudóst, a lánglelkű hazafit gyászoljuk; — eljöttünk, mondom, hogy tanuljuk őt megismerni, s e megismerésből a kegyeletes megemlékezés által emeljünk szíveinkben emléket, mely onnan soha ki nem hal, el nem enyészik.

És midőn a tiszteletteljes megemlékezésnek, a hálás kegyeletnek ezen egyszerű ünnepén, nekem jutott a fájdalmas szerencse, hogy a közérzelemnek tolmácsa legyek, visszatekintve a multa, reáemlékezve a nagy férfiú tett-dús életére, ha látom a 71 év alatt az ifjú tűzleket, a semmi akadálytól vissza nem retentő, s minden támadások, fenyegetések közt hősileg megálló tetterőt: sőt kétség lepeg meg s fájdalmas aggály szállja meg lelkemet, mert fölmerül előttem a kérdés: mi lesz belőlünk, mi lesz imádott magyar hazánkból, ha egyenkint hullnak el a nemzet sorai-ból azok, kiket úgy megilletett a vezérszerep, a kik annyira szívűkön hordozák a hazát, és népének sorsát s érdekeit, mint Trefort Ágoston. De e nehéz aggodalmat szétoszlatja az isteni gondviselésben vetett hitem, bizodalom, mert ez megnyugtat s értésemre adja, miszerint minden kor, minden küzdelem tereint mának bajnokokat; tudomra adja, hogy az az isteni kéz, mely adá a magyar nemzetnek a többi jelek között a nagy Kossuthot, a bölcs Deákot a mély gondolkodó Eötvöst, s a közoktatásügy nehéz idejében adá közelebből Trefortot: nem fogja megvonni hű népétől gondviselő kegyelmét s ad nekünk férfut, ki kezébe fogva az igazság és méltányosság vértjét, a tudomány és műveltség fákláját, győzelemre vezetendi

Emléket állítani a nemzeti közművelődés nagy halottjának, Magyarország 16 évig lankadatlanul működő közoktatásiügyi miniszterének, jöttünk e helyre. Emléket állítani, nem érczből, nem márványból, hiszen nekünk szerény közművelődésügyi munkásoknak sem aranyunk, sem ezüstünk; emléket állítani szíveinkben az ott honoló tisztelet, hála és kegyelet virágaiból, hogy zödeljen az örökre, s hirdesse az örök időközön át, hogy a magyar tanítótestület is hálával, elismeréssel, tisztelettel viseltetik annak emléke iránt, a ki iránta szeretettel, méltányiattal viseltetett.

Ámde, hogy a megemlékezésnek e kegyeletos ünnepe megfelelően magasztos jelentőségének, hogy e szerény emlék-ünnep a jövőbe is áldásosan hathasson ki, nem elég az egyszerű megemlékezés, kell, hogy ebből mi erőt, lelkesedést, kitartást merítsünk a munkára, kell, hogy a közönytől részvétre, a kétségbeesésből reményre, a lemondásból tetteire melegüljünk. Tettejük, tesszük pedig ezt akkor, ha bár általánosságban megismerkedünk a nagy halott életével, törekvéseivel s ezeknek irányával, kifejtett munkásságával s ezekből igyekszünk magunknak hasznos tanulságokat megfakarítani.

Engedje meg azért a mélyen tisztelt ünneplő közönség, hogy megkísértem az elhunyt nagy férfinak, a magyar nemzeti művelődés egyik legnagyobb apostolának életét körvonalozni!

Trefort Ágoston 1817-ben február hó 7-én született Zemplén megyének Homonna nevű községében, hol francia eredetű édes atyja Trefort Istvánköztisztelt és szeretetben álló vidéki orvos volt. Az 1831-iki cholera alkalmával Trefort szülei egyszerre elhalálozván, a 14 éves árva gyámság alá került, mit a jótékonyaságairól, emberbaráti érzületéről s mindenkin segíteni akaró jó szívéről híres gróf Csáky Petronella vállalt el. Tanulni Eperjesen kezdett s folytatta S. A.-Ujhelyen s Egerben. Itt a gimnásiumi s a bölcsészeti első évi tanfolyamát sikerrel elvégezvén, a pesti egyetemen a jogi tanfolyamra ment. Elvégezvén az egyetem jogi facultását, nem tekintette befejezettnek kiképzését, hanem engedve tudományt, ismeretet óhajtozó lelkének, midőn 1836-ban alig 19 éves korában az egyetemről kilépett, világlátás s ismeretszerzés céljából egy nagyobb utazásra indult; bejárta Német-, Angol- és Franciaországot, ellátogatott Stockholmba, Koppenhágába, Pétervárra és Moszkvába, a honnan csak 1837. végén tért vissza Felső-Olaszországon át hazájába, megrakodva — szorgalmas és munkás méh módjára — a látottak és tapasztaltak gazdag kincstárával. Ennek a nagy utazásnak Trefort egész életére kiható eredménye volt az a meggyőződés, hogy népeket és országokat, szokásokat, és intézményeket nem könyvekből s nem leírásokból, hanem figyelmes és beható megvizsgálás, közvetetlen személet útján kell és lehet megismerni, tanulmányozni.

Ezen meggyőződésből magyarázható meg az a kiváló előszeretet is, melylyel az utazás iránt viseltetett s melyet életében többször megújított. Így 1845-ben művészi tanulmányainak folytatására céljából Olaszországot egészen Nápolyig utazta be, 1846-ban Török- és Görögországot látogatta meg, hol a népek erkölcei, szokásai s az állami intézmények képezték tanulmányai tárgyait. Még ugyanazon évben ifjú nejevel, Rosthy Ilonával Velenczét, Lombardiát, a Komói tövidéket s az Alpok alját utazta be. S nem hagyhatjuk itt megemlést nélkül még egy nagyobb utazását, melyet már nem kedvtelésből, de kényszerből tett a szomorú emlékekben gazdag szabadságharcz kitörésekor Hollandiába és Belgiumba, mindenütt új benyomásokat, új tapasztalatokat szerezvén s a hazai és idegen népek haladását s haladásának eszközeit tanulmányozván az élet minden terén.

Innen van az a széles látkör, a sokoldalú tapasztalás ama varázs-ereje, melyőt államférfiaink so raban oly előnyösen különbözteti meg, noha az ismeretszerzés másik, kétségkívül könnyebb s kényelmesebb útját és eszközét, az olvasást sem használta senki nagyobb mértékben, mint Trefort, kinél a gondolkodó eszköze az olvasás volt. Ő olvasott mindent: regényt költeményt, történelmi s nemzetgazdasági, jogi és statisztikai, szónoki és bölcselmi műveket, s ez az, a társalgását s a vele való érintkezést oly tanulságossá egyszersmind kellemessé is teszi.

A külföldi utazások behatásai új irányt adtak Trefort nézeteinek. Különösen a nyugati országokba pezsgő életet, a politika és nemzetgazdaság tere gyors haladást tapasztalván, gondolkodóba ejtette hazájának hátramaradottsága, s míg e körülmény a haladás előmozdítására ösztönözte, egyidejűleg felébresztette benne a nemzetgazdasági s általában a gyakorlati politikai tanulmányok s az ország anyagi érdekeinek ápolására irányuló vágyat és hajlamot.

E percztől kezdve az irodalom és az állam

szolgálat terén kívánt használni hazájának. Az irodalom alapos és gondos tanulmányozása mellett a budai udvari kamaránál fogalmazó gyakornoknak vétette föl magát, s hogy — az akkori fölfogás szerint — a közpályán szerepelhessen, az ügyvédi vizsgálatot még azon évben letette. Magasra törő szellemét azonban a hivatali gépies foglalkozás s bürokratikus eljárás nem elégtén ki, az államszolgálatot csakhamar odahagyta s ügyvédi oklevelét is asztalfiókjába zárván, kizárólag a tudományos és irodalmi foglalkozásnak szentelte magát, történelmi, politikai, nemzetgazdasági és művésztörténeti tanulmányokkal foglalkozván. Első irodalmi terméke egy „*Pesten alapítandó művészeti egyesület*” ügyében a „Társalkodó” című lapban megjelent sikeres felszólalása volt. Ezt követte aztán irodalmi munkásságának, kisebb s nagyobb szabású műveinek egész sorozata, melyekben egészséges logikával s gyakorlati tapasztalatokkal az államok politikai, jogi be rendezésével, műveltségi s gazdasági érdekeivel, illetve ezeknek javításával, előmozdításával foglalkozik. Ilyenek, hogy csak a főbbeket említsük meg, következő munkálatai: 1840-ben a „Budapesti Szemle”-ben „*Anyagi érdekeinkről s a birhatási jogról Magyarországon*” értekezik; 1841-ben „*A nemzetgazdaság rendszere*” című értekezésével akadémiai székét foglalta el; 1842-ben „*Pillantások az angol alkotmány kifejlésének történetére*” című tanulmányát s „*A bankügyről*” című röpiratát adja ki. Azután kimerülhetetlen szorgalommal dolgozik „*Az angol forradalom történeté*”-nek megírásával, melynek I. kötetét 1848-ra végzi be, de a mely egyéb kincseivel együtt a budai tűzlángok martaléka lett. A szabadságharc után bekövetkezett szomorú időkben nemzetgazdasági s egyéb közhasznú cikkei a „Pesti Napló”-ban közöltek. A közelebbi időben, nevezetesen 1885-ben „*A felsőház reformjáról*”, 1886-ban „*Középiskoláinkról*” s több eféléről írt magvas tanulmányokat, melyek mellett kiváló gond s gyakorlati helyes érzék- és fölfogásról tanuskodnak programbeszédei, beszámolói, akadémiai értekezései, emlékbeszédei stb.

Politikai nyilvános működése az 1843—44. évvel veszi kezdetét, a midőn ugyanis Zolyom szabad királyi városa képviselőjének választotta s mint ilyen, tevékenyen működik a kereskedelemügyi bizottságban. Az 1847—48-iki országgyűlésnek nem volt ugyan tagja, de a politikai s közgazdasági eszmék terjesztésére jelentékenyen hatott társadalmi uton. Az első felelős magyar minisztérium földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ressortjában mint államtitkár, a nemzetgyűlésen mint Pest Lipótvárosi kerületének országos képviselője tervekkel, reményekkel s hazafias szándékkal foglalt helyet. Fájdalom, a terv és a jó szándék tervnek és szándéknak maradt, mert viharfelhők tornyosultak hazánk egén, belőlük villám csapott le; a független minisztérium lemondott, a legnagyobb magyar, Széchenyi elborult elmével a döblingi szomorú házba kerül, Bathányi kivégeztetik, a nemzet bölcse, Deák, tétlenségre, Eötvös és Szalay s velők Trefort is száműzésre kárhoztatták magukat.

Később, hogy lezajlott a szabadságharc, visszatérve hazájába, neje birtokán a békésvármegyei Csabán telepedett le; egyéb tevékenységei közül ki kell emelnünk, miszerint ez időben alakította meg az ország legelső s legtevékenyebb egyesületeinek egyikét a „*Békésvármegyei gazdasági egyesület*”-et, s tervezte az „*Alföld-Fiumei vasutat*.” 1860-ban Békés vármegye alispánjává, 1861-ben a gyomai kerület országos képviselőjévé választott, azonban a négy éves provizorium alatt ismét könyveihez, gazdaságához vonult vissza, miglen 1865-ben ugyancsak a gyomai kerület képviselőjeként ismét elfoglalta helyét a parlamentben s mint a Deák-párt egyik kiváló tekintélyes tagja élénk, részt vett az alkotmány helyreállítása, különösen a nemzetgazdasági s pénzügyi kiegyezés körüli tárgyalásokban.

1867-ben megalakulván a második független felelős magyar minisztérium, ő abba nem lépett ugyan be, de hű tagja maradt a kormánypártnak s buzgó működéséről beszélnek a képviselőház naplói, irományai és a bizottsági jegyzőkönyvek.

1871-ben báró Eötvös József bekövetkezett halála után Trefort lett először megkínálva a vallás- és közoktatásügyi miniszteri tárczával, de ő legrégibb s legbensőbb barátjának, forrón szeretett sógorának halála által sokkal érzékenyebben sújtott, hogy sem azt elfogadhatta volna, s visszautasította azt e szavakkal: „*Várjatok, míg a bársonyszék kihül és a fájdalom a vesztesség fölött enyhül.*”

Eötvös öröksége dr. Pauler Tivadarra, a neves jogtudósra szállott, ki azonban másfél évi működés után az igazságügyi tárczát vette át, s most már nem térhetett ki többé Trefort a hazafiai kötelesség és a királyi bizalom szava elől, s 35 évi gondos előkészület után 1872-ben szeptember hó 4-én végre el-

foglalta a helyet, melyen imáadásig szeretett hazájának s a közművelődés ügyének annyi hasznos szolgálatot volt teendő.

S valóban, mélyen tisztelt ünneplő közönség! itt kezdődik Trefort közhasznú s áldásos működésének legfényesebb korszaka.

Említettük már előbb azon ismeretes mondását, mely világosabban s érthetőbben szól, mint sok hosszú beszéd, hogy „műveltség, egészség és gazdagság Magyarország fentartó elemei;” s az ő miniszteri törekvése csakugyan abban összpontosult; ez látszik ki minden alkotásából, rendeletéből, intézkedéséből, hogy a magyar nép művelt, egészséges és gazdag legyen. Ezen meggyőződésből magyarázható meg mindaz, a mit tett, mind az, a mit mellőzött. Az a 16 esztendő, melyet Trefort Ágoston tisztelettől környezve a miniszteri székben töltött, Magyarország közművelődésének történetében arany betűkkel van s lesz feljegyezve; hiszen e 16 év alatt érte el Magyarország közoktatásügye azt a magaslatot, melyet az európai kultúra egy művelt állam számára kijelöl.

Miniszteri tevékenységét az egyetemesség vagy is ressortjának minden ágára egyenlő szeretettel való kiterjeszkedés jellemzi. — Politikája vala: egyszerre, együttesen, párhuzamosan fejleszteni a közoktatás minden ágát minden fokozaton. Innen van a félreértés, hogy ma a népoktatás, holnap az egyetemek, holnapután a középiskolák fejlesztésére áll elő valami új kezdeménnyel; innen van, hogy a dolog mélyébe nem hatolók előtt az ő munkássága terv- és programtalannak, maga pedig kapkodónak tűnt fel. Amde ma már mindenki jól ismeri, tudja, hogy Trefort miniszter sokoldalú és széles látóköre, a gondjaira bízott testület minden részeiben maradandót tudott létre hozni, figyelme mindenre kiterjedt, a mivel csak egy követ, egy homok szemet vihetett közművelődésünk s előhaladásunk épületéhez.

Csak néhányat említek föl közhasznú alkotásaiból!

A báró Eötvös által megalkotott népoktatási törvényben elhintett ideális eszméknek megtestesítése, a kivitel munkája Trefortra maradt, s ő e reá maradt nagy nemzeti munkát fényes eredménnyel végezte el; ezt bizonyítják az ország különböző részeiben, különösen a nemzetiségek által lakott határszéli helyeken szervezett állami és községi iskolák, az időközönként rendezett magyarnyelvi póttanfolyamok; ezt tanúsítja a magyar nyelvnek mint uralkodó állami nyelvnek az elemi iskolákban kötelezővé tételét elrendelő 1879. évi 18-ik törvényezik, mely által a magyar nemzetiséget az elemi oktatás által is terjeszteni kívánta.

1875-ben a 32. törvényezik által gondoskodik a néptanítók, a haza legszerényebb s mondhatjuk legszegényebb körülmények között működő napszamosainak nyugdíjazásáról, özvegyek és árvák ellátásáról, s bár sok kívánni való van még ez intézkedésben, még is tekintettel az ország pénzügyi viszonyaira, hálával kell elismernünk, hogy e törvény vette ki a magyarországi néptanítók és azok árvái kezéből a koldusbotot.

1876-ban a népoktatás ügyének egy évszázados mulasztását igazítja helyre, a 28. törvényezikben megállapítván a népiskolai hatóságok ügykörét s ezzel hatalmas lendületet ad a népoktatás ügyének.

Számos rendeletei s intézkedései által szabályozza s a gyakorlati életnek és az általános kulturális követelményeknek kellő színvonalára emeli a tanító- és tanítónőképzést, újra dolgozza a polgári és felső népiskolák tanterveit, melyeket a helyi körülmények kívánalmához képest ipari tanfolyamokkal egészített ki.

Kiváló gondoskodását képezte a leányok oktatásának fejlesztése és terjesztése, meglevén győződve, hogy felmunka a férfiak nevelése, ha a leendő anyák neveléséről kellőleg nincs gondoskodva. Ennélfogva egyedül Trefort érdeme, hogy a nő-nem oktatása ma napság nemzeti és hazai irányban oly szépen fejlődik.

Már kora ifjúságában foglalkozván — mint láttuk — nemzetgazdasági kérdésekkel, erős meggyőződése volt, hogy Magyarországnak iparra s értelmes iparos osztályra van szüksége, hogy vagyonos legyen. Nem kerülte ki azért figyelmét semmi, mit az ipar terjesztése s az iparos elem fejlesztésére hasznosnak, üdvösnek látott. Rendeleteiben kikel azon téves fölfogás ellen, mintha tisztességes megélhetési pályát csak a középiskolák nyújthatnának, s igyekezett a lehetőségig az ipari foglalkozás felé terelni ugy a népzömét, mint a nép számára szervezett tanintézeteket, s már 1884-ben több mint 1000 népiskolában foly az iparoktatás. Az ipar emelése céljából állította fel előbb Budapesten, majd később az ország különböző részeiben a középipariskolákat, a gépészipariskolákat, a műiparmuzeumot.

A középiskolai oktatás terén, midőn Trefort a miniszteri széket elfoglalta, jóformán minden kezdetleges állapotban, úgy szólván még teendő volt. Ezen ügyet is hasonló hévvel, szeretettel karolta fel, s bár — mint tudjuk — az Eötvös által készített törvényjavaslat az előtérbe lépett felekezeti és nemzetiségi ellenérvek folytán mindjárt kezdetben fennakadt, s csak tíz évi vajadás után lehetett törvénynyé, Trefort ez időt sem engedte tétlenül elmúlni, hanem a rendelkezése alatt álló középiskolákat javította, tökéletesíttette. Egyenlő rangra emelte a reáliskolákat a gymnasiumokkal, törvény által gondoskodik ezek szervezéséről, igazgatásáról, felügyeletéről, a tanárok képzéséről s megjelölte a határt, melyen alul középiskolának maradnia nem szabad. És a mig méltányos figyelemmel van a felekezeti iskolák iránt, gondoskodván arról, hogy a hol erre szükség van, a felekezet államsegélyhez jusson, addig megzorítja a magániskolák jogait, s utját állja az iskolai üzérkedésnek.

Szeretettel karolta fel a felsőbb oktatás és a képző művészet emelését. Az egyetemi tanszékek számát szaporította; építtetett orvosi, vegytani, élettani, műegyetemi épületeket; a kolozsvári tudományos egyetem egészen új alkotás s Trefort minisztersége alatt jött létre. Életre hívta a zenészeti akadémiát, a minta rajztanodát s az azzal egybekötött rajztanári képezdét, a festészeti mesteriskolát s ennek női osztályát is.

Kiváló figyelemmel részesíté a műemlékeket; a kassai dóm, a budai Mátyás-templom, a vajda-hunyadi és visegrádi várkastélyok, a lipótvárosi bazilika, a nemzeti muzeum, a Deák-mauzóleum, az új operaház, az Eötvös-, Széchenyi-, Petőfi- és Deák-szobrok, a marosvásárhelyi Bem-szobor, mind-mind fényes bizonyítványai Trefort eleven műérzékének s nemzeti előhaldásunkra czélzott üdvös tevékenységének.

Programjába tartozott, hogy Magyarország csak úgy lehet erős, szabad, virágzó, boldog, ha a benne lakó népek nemesak műveltek, vagyonosak s egészségesek lesznek, hanem ha a magyar állameszmének hűveiként egy egységes nemzetbe, a magyar nemzetbe összeolvadnak. Ez a szellem lengi át minden intézkedését, ez irányban hatott szóval és cselekedettel; azt akarta, hogy minden honpolgár tudja, értse és érezze a magyar nyelvet, ugy a közös haza, mint saját érdekében. Hisz együtt és egyet érzett Trefort Ágoston is a száműzött nagy hazafival, ki nemrég mondá ezt: „*Magyarországot magyar országnak írta be a nemzetek könyvébe a történelem: mint ilyen lett többféle nemzetiségek közös hazájává; de a nemzet, melynek mindannyian tagjai, magyar nemzet.*”

Az irodalom és tudomány terén kifejtett ténykedéseinek elismerésül, egyéb kitüntetésekéről nem is szólván, a magyar tudományos akadémia 1867-ben tiszteleti, 1874-ben igazgató tanácsi tagjává, 1885-ben pedig elnökeül választotta. A koronás király 1881-ben az első osztályú vaskorona-renddel s valóságos belső titkos tanácsosi méltóság adományozásával tünteti ki. Halálját, köszönetét kívánta kétségkívül kifejezni a „Brassói Magyar Polgári Kör” is, midőn 1881-ben az alsófoku ipariskola szervezése alkalmából őt tiszteletbeli elnökévé választotta.

Ez a munkás élet azonban annyi külső fény és elismerés mellett, magánéletére nézve nem tartozott azok közé, kiket a sors kedvenczév választ; ki életében annyi szép és nemes ügynek volt szószólója, előharczósa, ki annyi áldást hagyott maga után, annak családi élete egy nagy, hosszan tartó dráma volt. — Az első csapás 14 éves korában érte, mikor szüleit elvesztve, árva-ágra jutott. Házasságának első éveit megzavarták a haza nehéz politikai viszonyai és a száműzés fájdalmai; visszanyervén hazáját, elvesztette magas műveltségű, jó lelkű nejét Rosthy Ilonát, az igazi édes anyák mintaképét; egyedül maradt hat gyermekével, kik közül öt leány volt, s a kiknek ő lett édes anyjok, együtt játszott, együtt dolgozott velők, valóságos kis paradicsom volt élete. De a sors ezt az örömet is megirigyelte. Egyik leánya Bathányi Ferenc grófhhoz ment nőül, a következő évben a fiatal gróf már ravatalon feküdt, — egy másik leánya megbomlott lelki világgal azok közé a szomorú élőhalottak közé került, a honnan csak a jóltevő halál mentette meg a temető számára. Egyetlen fia Ervin távol szeretteitől, idegen földön mint egyéves önkéntes szenderült örök álmra. Ennyi sok csapás, hogy ne rendítette volna meg a legerősebb szívet is, — ennyi csapás között nem indokolatlanok azok a könyvek, melyeket utóbbi időben oly gyakran törölt le szeméről. És ő ennyi csapás között bízott vigasztalást, enyhületet talált s keresett a reá bízott nagy feladatok megoldása körül tett fáradhatatlan munkában.

Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Az elmondottakban kívántuk Trefort Ágostonnak, Magyarország 16 évig működő vallás- és közoktatás-

Folytatása a fölap 3-ik oldalán.

A királyi kegy gróf Csáky Albin ő méltóságát emelte a vallás- és közoktatásügyi miniszteri polczra. Hogy a váasztás jó, kezességet nyújt nekünk erre az ő fényes múltja, de másfelől Tisza Kálmán ő méltóságának élesen látó, distinguálni tudó böles esze.

A vezér tehát jó; de mit ér a jó vezér, ha nincsenek hivatásukat átértő, átérző és azt lelkiismeretesen teljesítő közkatonái.

Legyünk tehát mi jó közkatonák, de mikép lehetünk azok? ha az említett kimagasló alakok eszméit diadalra jutatni teljes erőnkől törekedünk, azaz, ha a szó teljes értelmében tanítók igyekszünk lenni; de én a tanítót hazaszeretet nélkül olyannak képzelem, mint a virágot illat és gyümölcs nélkül.

Legyünk tehát jó hazafiak, hassa át egész valónkat a hazafiúi nemes érzület, tartsuk mindig szem előtt, hogy „a haza minden előtt”

De ne csak mi legyünk jó hazafiak, hanem találgunk utat és módot arra nézve is, hogy mikép lehet, a még minden szépért, jóért, hasznosért fogékony fiatal keblekre a hazaszeretet magvait úgy átültetni, hogy az ott kikeljen, gyökeret verjen, fává növekedjék, mely idővel a hazának a forrón szeretett magyar nemzetnek oltárára mentől hasznosabb gyümölcsöket teremjen.

Csepegtessük korán sziveikbe, s magyarázzuk meg amaz arany szavak valódi értelmét igazán, hogy a hatsz. a kötsz, gyarapítasz, a szép magyar hazára még szebb jövő fog derülni.

Adj a Isten, hogy úgy legyen!

Ezek után a közgyűlés minden egyes tagját s az ügyünk iránt érdeklődő nagyérdemű vendégeket egyen-egyen a legszívélyesebben üdvözölve, nyitom meg a brassóme gyei hivatalos tanítótestületnek 1888. évi rendes közgyűlését.

Isten áldása legyen munkánkon!

Zajos helyeslés követte a szép megnyitóbeszédet, melynek kapcsán kimondatott, hogy Trefort Ágoston és Buzogány Áron emléke egyzökönyvileg örökíttessék meg, míg Csáky Albin gróf közoktatásügyi miniszternek hódoló felirat küldessék.

Ezután felolvastatott a múlt évi közgyűlés jegyzőkönyve, mely tudomásul vétetvén, Petonszky Anna hosszufalusi községi tanítónő tartott igen érdekes, nagy gonddal kidolgozott értekezést: „A gondolkodó tehetség fejlesztéséről”.

Miután testületi pénz- és könyvtár, a Rab-, Csere-, Molnár- és Csia alapok megvizsgálása a nyilvános tanítások megbízalásaia a bizottságok kiküldtetet a gyűlés első napja bevéteztetett.

II. nap. November 2.

Dél előtt 9 órakor ismét együtt voltak a testületi tagok.

Bede Dániel elnök megnyitván a gyűlést, megható jelenet következett: Kóós Ferencz tanfelügyelő, az Emke brassóme gyei választmányának elnöke, ünnepélyesen, szép becsülettel kíséretében adta át Bartha Károly tanügyi igazgatónak az Emke által a Gyertyánffy apból neki megszavazott 50 frt. jutalmat, melyet a jutalmazott meghatva köszönt meg.

Ezután következett a napirend. Józsa Mihály titkár terjesztette elő a testület évi működéséről szóló jelentését, mely bizonyosságul szolgál annak, hogy a brassóme gyei hivatalos tanító-testület a lefolyt egyleti évben is nagy tevékenységet fejtett ki.

Ezt egy igen érdekes, vonzó szabado előadás M é hely Lajos főreáliskolai tanár ur értekezése: „Az állatok symbiosisáról” követte, melyet a figyelmes hallgatóság jól kiérdemelt, jó tet szénszilyvánításokkal jutalmazott.

Az érdekes telolvadás után folyó ügyek, tanácskozási rend megállapítása s bizottsági jelentések következtek, melyek között a főlélenkséggel s érdeklődéssel tárgyalatott országos tanítói árvaibai s ez e tankerületi létesítendő „Tanítótestületi segély al.”.

A délutáni gyűlés első tárgya Stadach telolvadás volt a népiskola mértani anyagáról maga a hirdett pályakérdésekre beértezt munkálatokra vonatkozó jelentéseket terjesztették elő János Lajos és Végh Mátyás adók, a két legjobbnak s dicséretre ajánlott munkája jelégei tevélkéje felbontatván, mind ketőből Spaller József r. k. tanítóneve tűnt ki soksoros eljenréssel tüntetett ki a közgyűlés.

Azután megválasztattak a választmányi ta-

gok és pedig következők: Barsay Albert-Bartha Károly, Bitay Sándor, Csete Bálint, János Lajos, Kövér Lázár, Paál Ferencz, Sáva András, Spaller József, Szász Károly és Végh Mátyás. Ellenőrnek: Kovács Mihály.

Ezzel a közgyűlésnek vége volt. Bede Dániel elnök néhány szóval elbucszott kartársaitól, befejezve egy lejárt évet és megkezdve egyuttal egy új évet.

A magyarok istenének áldása legyen ez új év munkáján!

Helyi és vidéki hírek.

Károly Lajos főherceg meleg hangu levél kíséretében magyar név aláírásával ellátott arcképét küldötte gyönyörű bronzművű keretben Gróf Bethlen András főispán urnak. Ezzel akarta a főherceg köszönetét kifejezni a főispánnak itt időze alkalmával részesült meleg fogadtatásért.

Gróf Bethlen András főispán október 31-én este a személyvonattal Szebenbe utazott, hol e hó 2-án megnyitotta a szász universitási gyűlést.

23.5%, Brassó város pótdója már csak 23.5% lesz. Egy fél százalékkal a megyei közgyűlés szállította le.

Közgyűlést tart holnap délután 3 órakor saját helyiségeiben a Brassói magyar polgári kör.

Halottak napja. A legszebb ünnep, melyet a keresztény világul halottak napja. A háias megemlékezés halatainkról. E szép ünnepet az idén is hozza méltóan ülték meg a jobb hazába költözöttek hátramaradottai. Csőtörtökön este a róm. kath. temető valóságos langtengerben ászott, a kegyelet lángjai világították be, — mindenki sietett drága halottja emlékenek néhány lángot gyújtani, s koszorút vinni. Megható látványokban nem volt hiány s a sok zokogó ááva és ösvegy mélyen megindítá a közönséget. A r. kath. főgymnasium VI. osztálya is szép jelét adta kegyeletének, saját kezdeményezéséből és jószántából díszítette fel s világította meg néhai osztálytanára, Balogh Tamás sírját. Nagyon szép eszelekedet az ifjuságtól, melylyel önmagát tisztelte meg.

Hangverseny. Ma este 8 órakor a Nr. 1 termében a brassói műkedvelők egylete a philharmoniai társulat közreműködésével az egylet 20 évi fenállásának alkalmából ünnepi hangversenyt rendez. Az estély ritka zenei élvezetet ígér. A műsor érdekesen van összeállítva és a közreműködők száma 60; tehát oly zenekart alkalmunk hallani, melyet Budapesten kívül az országban sehol nem találunk. Hogy a műsor darabjai művészi módon is érvényesülni fognak, arról az egylet jó hírnevén kívül Brandner Antal, kitűnő karmesterünk lelkiismeretessége is kezeskedik. A műsor 5 számból áll: Cherubini egy nyitányából (Az Abenceragesk), egy hegedűhangversenyből senekarkisérlettel, Glück Iphigenia Aulisban című operájának egy részletéből és Reineckének Manfredhoz írt előjátékából és végül Haydn G-dur (Militár) Synphonijából. A hangversenyre táncz következik. Belépti díj személyenki 1 frt.

Talány. Racastia. Találd ki kis fiam mi az? kérdi a tanító. Hát Rakodó, feleli a kis nebuló. Nem Rakodó, hanem Rakodó község Hunyadmegyében, vigasztalja a kis fiut tanítója. Hát tanító bácsi mondja meg, hogy miért torzítják úgy el a románok a magyar városok és községek neveit: Osorheliu, Odorheiu Racastia? Azt ne tolem kérdezd, vágja vissza a tanító, hanem eredj Brassóba, ott tandíjt sem fizetsz s mégis megtanítanak rá, csak szegénységi bizonyítványt vigy.

Vármegyeház felszentelési bál lesz november 17-én Segessvárt. A rendezőség erre következő meghívót bocsátotta ki: Meghívó az özv. id. bethleni gróf Bethlen Gáborné, gróf Bethlen Klára urnő ő Méltóságának védnök-ége alatt Nagy-Küküllő vármegye új székházának felszentelési ünnepélye során 1888. november 17-én Segessvárt a megyéhez disztermében a megyei tisztviselők nyugdíjalapja javára rendezendő zártkörű vármegyeház felszentelési bálra. Rendezőség: bethleni gróf Bethlen Gábor, bál-biz. elnök, Somogyi István, b.-b. alelnök, báró Szentkeresztly Pál, b.-b. alelnök, Baumgarten K. Dr., jegyző, Kraus Fr. Dr., pénztáros, Imecs Jenő, ellenőr, Schuster Frigyes, ellenőr, bál-bizottsági tagok Kezdeté esti 9 órakor. Belépti jegyek: Uraknak 2 frt., hölgyeknek 1 frt. 50 kr. személyenként s előre a meghívó előmutatásával Martini E. ur ezukrászdájában válthatók és este a pénztárnál. A tánczokhoz a zenét Salamon János, kolozsvári ismert cigány-zenekara fogja szolgáltatni. A kik tévedésből meghívót nem kaptak volna, sziveskedjenek a bizottság bármelyik tagjához e végett mielőbb fordulni. Megjelenés estélyruhában történik.

Pályázati hirdetmény. A magyar éjszakkéleti vasúti igazgatósága egy hirdetményt bocsátott ki, a melyben az 1889 évi szükséglet biztosítása végett pályázatok benyújtására hív fel. A szükségleti cikkek a követ-

kezők: külön féle fák, faárúk, kőanyagok és kőárúk aayagárúk, ásvány-zén, pokróczok szőnyegek stb. szénekosarak, géphajtó szíjak, bőrök, szíjgyártó- és bőrönd-árúk, papíráruk, petroleum, terpentín, mázak, stb. vas-, réz- és horgany-gálicz, kapák, bádogosárúk, szerszámok, órák stb. Benyújtási határidő f. év november hó 18-ika. A hirdetmény a brassói kereskedelmi és iparkamara irodájában betekintethetik.

A legkisebb százaléktétel.

A sebesülések és ezek gyógyulása fölötti statisztikája, mely a különféle országok katonai kórházaiban összeállított, mutatja, hogy a sebesültek közül, kiknek mája volt sérülve, a kigyógyultak legesekeylebb százalékszámát mutatja fel. Ha ezen szerv nagyon megsérülve volt, minden gyógyulás előre ki volt zárva; csupán könnyű májsérüléseknél volt gyógyulás és tökéletes kiépülés lehetséges.

Azon sebesülteknek, kik a fejen, a tüdőknél és egyéb nemes szerveken nehéz sérelmet kaptak, sokkal nagyobb kilátásuk van gyógyulásra, mint a májsérülteknek. Ez eléggé bizonyítja, mily nemes szerv a máj és mily gyöngéd a maga természetében. Ha a venózus vér a testen át a tüdőbe folyik, legelőször a májon keresztül megyen, itt a mérges részeitől megtisztítatik és részint az emésztésnél, részint mint hajtószer talál alkalmazást. Ha tehát a máj beteges állapotban van, akkor ezen venózus állagok egy része magában a szervben meglepedik, a helyett hogy azon célzra fordíttassék, a melyre a természet azokat elhatározta; egy másik része a vérbe megyen át és a helyett, hogy ez új életerőt és erősséget a test minden részeinek kölcsönözve, az egész rendszert tönkre teszi.

Ez által keletkeznek ama, oly veszélyes máj- és egyéb betegségek, melyek, ha korán nem hártatnak el, idültékké válnak és legyőzésükben felette konok természetűek. Dr. Boettcher F. orvos következő szavaknak írója: „Tisztelettel értesitem, hogy Warner's Safe Cure általam idült májbetegség ellen jó sikerrel használtatott.” Warner's Safe Cure egy üveg ára két forint és a legtöbb gyógyszerárban kapható. — Füzet ingyen és bérmentve megküldetik, ezimezendő: Warner H. H. és ta. főraktára Pozsonyban.

Táviratok.

Brüsszel, nov. 2. (A „Brassó” eredeti távirata) Aumale herezeg a párisi gróffal szemben, önálló konzervatív-pártot alaötött, melynek feladata lesz, támogatni a köztársaságot.

Haage, nov. 3. (A „Brassó” eredeti távirata) A király állapota torokgyulladás következtében aggasztóvá vált.

Bukarest, nov. 2. (A „Brassó” eredeti távirata) Carp külügyminister kijelenti, hogy a kabinet politikai jellege a választások által semmi irányban sem befolyásoltatott.

Budapest, nov. 3. (A „Brassó” eredeti távirata.) A képviselőházba ma benyújtatott a véderő-törvény. Főbbpontjai ezek: A hadi létszám 804.000, de intézkedés, hogy a létszám szükség esetében tényleg rendelkezésre álljon, ezért az évenkénti ujonczjutalék néhány ezerrel több leend. A honvédjutalék szintén biztosított. A hadilétszám törvényben nincs meghatározva, a törvényhozás 10 évre megszavazza az ujonczjutalék nagyságát. A hadseregnek és honvédeknek póttartalékosai lesznek. A védkötelezettség 21-dik életkorban kezdődik. Az önkéntesek, kik a tartaléktisztí vizsgát nem teszik le, még egy évet tényleg szolgálnak, s a szolgálati évben tanulmányokat folytatni nem lehet. A tsngerészlet számára ugynevezett tengerészeti tartalék szerveztetik.

Belgrád, nov. 3. (A „Brassó” eredeti távirata) Az alkotmány reviziójára kiküldött bizottság ma tartja első ülését, mely alkalommal a királytól nagyfontosságú enuncintiot várnak.

Pétervár, nov. 3. (A „Brassó” eredeti távirata) A vasuti szerencsétlenségével a vonat 40 verst-nyi sebességgel haladt óránként. Először a közlekedési minister kocsija siklott ki, utána a mozdony és a többi kocsik. A császári család a vasutöltésre esett, a kocsifedél beborította őket, a szolgál ki épen kávé nyújtott a csárnak, életét veszté. Olga nagyhercegnő kiesvén a kocsiból, lecsuszott a töltésen sértetlen maradt, ugyszintén Mihály a nagyherezeg, ki néhány perczig a romok alatt volt, míg kihúzták.

Odessa, nov. 3. (A „Brassó” eredeti távirata) A kaukázusi vasutak igazgatója főbe lötte magát mivel elboasáttatását várta.

Hága, nov. 3. (A „Brassó” eredeti távirata) A király állapota reménytelen, minden órában várják halálát.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

Sztrényi József. Fundația pentru Școala BCB Cluj-Napoca.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár

Szives tudásul!

Brassóban a már 33 év óta fennálló, a magas miniszterium által engedélyezett Vautier-féle (Votyé-féle) magán-leánynevelő intézetbe minden időben felvétetnek növendékek a következő feltételek mellett:

1. Az intézetben lakás, teljes ellátás s az alább elsorolt kötelezett tantárgyakban való oktatásért fizet egy tanuló 25 frtot havonként.
2. A nem kötelezett tantárgyakban való oktatás díja a belépéskor külön állapittatik meg.
3. Kik nem az intézetben laknak (künlakók), azok annyi havi tanpénzt fizetnek, a mily mértékben veszik igénybe a tantárgyak tanítását.
4. Szerényebb viszonyok között élő uri családok gyermekei, vagy ha egy családból két-három növendék lép az intézetbe, részben díj-elengedésben részesülnek.
5. A benlakóknak magukkal kell hozniok: 6 irget, 6 gatyát, 6 pár harisnyát, 3 szoknyát, 4 háló kabátkát, 1 mádráczt, 4 lepedőt, 2 párnát, 4 párnahéjat, 1 paplant, 2 törülközőt, 2 asztalkendőt, 1 rend evőeszközt, 1 kávécsészét kanállal, 1 ivópoharat.

6. Kötelezett tantárgyak:

1. Hittan.	8. Történelem.
2. Magyar nyelv.	9. Természettan.
3. Német nyelv.	10. Természettan.
4. Román nyelv.	11. Szépirod.
5. Francia nyelv.	12. Rajz.
6. Számítás.	13. Kézi munka.
7. Földrajz.	

7. Nem kötelezett tárgyak:

1. Angol.	4. Ének.
2. Olasz nyelv.	5. Tánc és tornász.
3. Görög nyelv.	6. Uszás.

Jegyzet. Intézetben van egy francia, egy angol, egy magyar és német társalgónő, kik mindannyian tanítással is foglalkoznak; továbbá egy magyar, egy német, egy román, két zongora, egy ének és egy olasz férfi tanerővel rendelkezem.

Brassó, 1888. szeptember hó.

Tisztelettel

VAUTIER,

intézet-tulajdonosnő, az arany érdemkereszt birtokosa.

(344) 3 3

„ELSŐ ERDÉLYI BANK” BRASSOBAN.

Az „Első erdélyi bank” Brassóban folyó 1888. évi november hó 1-étől kezdve

évi 5%-kal

kamatoztat giro-betéteket és maga fizeti a betétek után a kamat-adót.

Az igazgatóság.

376 2—12

Felhívás a hölgyekhez!

Dr. Plausitz egészségügyi tanácsos urnak sikerült az orvostudomány és vegyészet segélyével egy arcbőr-finomító kenőcsöt feltalálni, melyet Quirini Alajos gyógyszerész ur, hites törvényszéki vegyész a m. kir. kormánytól nyert szabadalom alapján állít elő.

Ezen kenőcs tulajdonsága, hogy öregebb hölgyeknél az arcbőr finomságát, üde és finom arcbőrt s így ifjabb kinézetet idéz elő. Ifjabb hölgyek arcbőrének szépségét és üdeségét rövid idő alatt hatványozza oly módon, hogy ezen tulajdonok fokozott mérvben késő évekig megmaradnak. Továbbá felülmúlhatannak bizonyult mindennemű arcfoltok, szeplők és apró kelések ellen; mely hiányokat rövid használat után nemesek eltünteti, hanem az arcbőr finomságát és üdeségét is helyreállítja. — Az arcbőr rég elvesztett üdeségének, az arcfestés káros hatásainak és a bőr mindennemű tisztáltságnak eltávolítására egyedül biztos hatással bír. Jó szolgálatokat tesz továbbá a kéz bőr puhítására és finomítására nézve.

Főraktár Magyarország részére: Budapest, Quirini Alajos, újvilág-utca 2. sz.

Arak: 1 nagy tégeiy dr. Plausitz fele kéz- és arczkenőcs 80 kr, 1/2 tégeiy 50 kr, 1 üveg arczmosóvíz 1 frt, 1/4 doboz rizspor fehér vagy rózsaszínű 40 kr, 1/2 doboz 60 kr, 1 egész doboz 1 frt 10 kr, mind dr. Plausitz találmánya. Minden tégeiyhez egy használati utasítás jár. Figyelemztetem a t. közönséget, hogy csakis az tekintendő dr. Plausitz-féle kenőcsnek, a melynek tégeiyén „Quirini Alajos gyógyszerész” felirat bevéve van.

Kapható a következő gyógyszerészeknél: Arad: Riad L., Alba: Riegel B., Agram: Pessics J., Békés-Gyula: Winkler Fer., Brassóban: Kugler Edénél, Debreczenben: Mihálovics J., Dienes: J., Eperjes: Schmidt K., Kolozsvár: Dr. Hintz Gy., Kassán: Megai G., Kecskemét: Korona Zs., Komárom: Schmiedthauer A., Lugos: Wértes L., Miskolcz: Ujbázi K., Nagyvárad: Bleyer K., Nagy-Becs-kerek: Menzer L., Pozsony: Scholz R., Pécs: Göbl K., Pancsova: Bauer F., Szeged: Barcsai K., Szolnok: Adler M., Szabadka: Joó K., Temesvár: Albert & Klausmann.

282 6—10

Brassó, ALEXI könyvnyomdája

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

azonnali aranyozáshoz, ezüstözéshez s kijavításához mindennemű tárgyaknak, mint: keretek, fa, érc, porcellán, üveg, vas, bőr, gipsz alakok, kosarak, bárony, plüsch, selyem, stb. művészi és díszítői eszközök. Különösen alkalmas minden egyházi eszköz felújításához. Az alkalmazás mindenkinél a hozzáadott ecsettel nagyon egyszerű, hidegen történik. Fényben, tisztaságban, tartósság- s olcsóságban fölülmúlhatlan.

Ara egy üvegnek ecsettel s használati utasítással 1 frt, — 6 üvegnek 5 frt, — 12 üvegnek 9 frt. o. é. — Szétküldés csak utánvétellel.

Rendelések czimzendők:
An das Depot chemischer Produkte,
Brünn, Ferdinandgasse Nr. 8.

322 6 25

A legjobb
brünni szöveteket
szállítja gyári áron a
SIEGEL-IMHOF
posztógyári raktár Brünnben.

Egy elegáns őszi- vagy téli
férfi-öltönyre
elég egy szelvény 3-10 mtr, vagyis
4 bécsi rőf hosszúságban.

Egy szelvény ára:

4 80 frt közönséges,
7 75 „ finom, (02-6 819)
10 50 „ finomabb,
12 40 „ legfinomabb

valódi gyapjuból.

Ezenkívül kaphatók legnagyobb választékban: selyemmel átszőtt kamarnok, felső-kabát szövetek, palmerstonok és boy télikabátokra; loden, vadászok és gazdák számára, peruvienne és tosking salonruhák, szövetek női ruhák számára stb. Jó árúért és pontos kiszolgáltatásért kezesség.

Minták ingyen s bérmentve.

► Mindenféle ruha- és kalapdiszek a legújabb divat szerint. ◄

LASKAI ÁRPÁD
NŐI DIVAT- ÉS KÉSZ ÖLTÖNY-RAKTÁRA
(Brassó, virág-sor 325. sz. a.)

ajánlja úgy a helybeli, mint vidéki m. t. közönségnek az

őszi és téli évadra

gazdagon berendezett üzletét, ugymint: Divatszövetekben, fekete és színes cachmirok, selyemszövetek, selyem- és angol bársonyok, gyöngydiszek, vásznak, chiffonok, oxfordt, creton, szalag, csipke, virág, disztollak, kesztyűk stb, a legjutányosabb árak mellett.

Felső és ruhamegrendelések gyorsan és olcsó árak mellett készíttetnek.

► Nagy raktár férfi- és női fenérműekben. ◄

Ujpest, főutca 75.

Ujpest, főutca 75.

Első magyar
Aetherikus olajok, essenciák és coulórok stb.
különlegességek gőzerőre berendezett gyára.

DIETRICH és FISCHER

Ujpest, főutca 75.

felajánlják különlegességeiket, illó olajok-, couleorokban és kitinó

rum-essenciákban

fölmúlhatlan kitinó minőségben, legolcsóbb árakon.

Ezen jeles készítmények minőségben kiállják a versenyt a külföld bármely hasonmü készítményeivel.

Igen fontos regalbélők, rum-, likör- és pálinkagyártóknak.

► Árjegyzékek bérmentve. ◄

Mindennemű szeszes italoknak a háztartásban való előállítására utasítási könyvecskével díjtalanul szolgálunk.

RÉPÁTI ásványvíz!

A csak rövid idő óta forgalomban lévő,
kitinó tulajdonságai és kellemes íze miatt általános elismerésnek és közkedveltségnek örvendő

Répáti ásványvíz

minden időben friss töltésben kapható: a legtöbb fűszerüzletben, gyógytárban és vendéglőben, valamint nagyobb mennyiség átvételénél

a főraktárban:

GIESEL G.-nél,

(296) 12—12

Brassó, Színház-utca 312.

RÉPÁTI ásványvíz!

ügyi miniszterének nemzete s hazája javára, dicsőségére irányuló ténykedéséről, munkásságáról általános vonásokban megemlékezni s ezzel az ő emlékére rendezett e szerény ünnepélyen az igaz tisztelet, a méltányos kegyelet koszorújához egy bár halvány virággal járulni. És ez oly igen illik hozzánk.

Mert ha van valaki szent-István birodalmában, ki Trefort iránt hálával, kegyelet- és tisztelettel, közhasznú működése iránt elismeréssel viseltetik: az legelső sorban Brassó vármegye, Brassó városa, illetve ezek magyar ajkú s érzelmű lakossága s ezekben közvetve a Brassó megyei hivatalos tanítótestület lehet. Avagy kihalt volna-e lelünkben emléke amaz időnek, midőn magyar községeinkben az Eötvös által gyújtott tűz fényénél a zsibbasztó álomból ébredni kezdve, emelkednek a szebbnél szebb iskolák; — vagy nem emlékeznénk-e már amaz időre, midőn Brassó város magyarsága mint egy test és lélek kér és remél magyar iskolát, de még reményét is meghiusítja a tehetlenségében is oly fanatikus nemzetiségi szűkeklültség, midőn hamis alapon készített véleményével szükségfelettinek mondja a magyar iskolákat, — s aztán nem emlékszünk amaz általános, igazi hazafias örömré, melyet Trefort Ágoston szerzett nekünk, midőn 1875-ben Brassó városában két állami népiskolát nyitott meg.

Bizony, Trefort Ágoston alkotásaiból nekünk brassó megyeieknek, kiválólag pedig brassóiaknak jutott az oroszlanrész. Ezt hirdetik megezáfolhatatlanul jól szervezett elemi népiskoláink, hol több mint 600 fiú és leány-tanuló részesül az iskola áldásaiban, — ezt bizonyítja mintaszerű polgári leányiskolánk, mely határozottan befoly a növevelés mint fontos nemzeti cél elérésére, — e mellett tanuskodnak az alsófoku iparos tanonc-iskola, a középipar- és közép kereskedelmi iskolák, melyek hivatva vannak a proletárizmus kiszorításával az ipar és kereskedelem terén értelmes és szakegyénekét képezni s szolgáltatni a magyar fajnak; erről beszél az állami főreáliskola készülőkben levő palotaszerű épülete, mely hivatva van reális, csalhatatlan tudományt, egészséges közszellemet, hazafias érzületet plántálni és növelni e területen s szent-István birodalmának e délkeleti pontját erős védbástyájává tenni a magyar nemzetnek.

Trefort hozzánk való jóakarataról tanuskodnak a mind nagyobb és nagyobb lendületet vevő kisdudorók és gyermekmenhelyek, — jóakarátát, szeretetét tükrözi vissza egy mut évi magas rendelete is, melyben kétségtől a megyebeli magyar elem erősítését, szabad szellemben leendő fejlődését czélozta hálára kötelezőleg 1887. évi szeptember hó 21 én 33.613 sz. alatt kelt magas rendeletével a brassó megyei csángókat, a tisztai egyházkerületnek, mint hazafias szellemben kormányzó főhatáságnak alája rendeli, s ezzel a jóra való, munkás és törekvő szabad csángó népnek százados óhaját, kérését teljesíti.

Bizony, méltó dolog, mélyen tisztelt ünneplő közönség! hogy szíveinkben tisztelet, hála és kegyelet honoljon annak emléke iránt, ki egész életét hazájának, nemzetének nemes szolgálatára szentelte s ki az ő alkotásaiból nekünk oly szép és bő részt juttatott.

Itt e helyen azért, mely teplotmá szenteltetett, itt a kegyeletnek ez egyszerű ünnepén szorítsunk egyetértő kezét, szent ügyszeretettel folytatni a munkát, harcolni harcot, melyet elköltözött vezérünk oly szent lelkesedéssel munkált, de be nem végezhetett.

Trefort egész élete munka és alkotás volt; az ő példája melegítsen, hevítsen tette, alkotásra azon a téren, melyre elhivatottunk; az ő példájából tanuljuk meg erős lélekkel szenvedni az élet csapásait és a szenvedések közepette a nemes és közhasznú munkában keresni vigasztalást, enyhületet; az ő példája tanítson mindnyájunkat, mint e hazának fiait s leányait szent igaz és tettetés nélküli hazaszeretetre; mindenek felett pedig az ő példájából tanuljunk lelkiismeretet, pontosságot, kötelességeinknek teljesítésében. Ezek az erények lesznek azok, melyek virágaiból Trefort Ágoston emlékére a hervadhatatlan s hozzánk és hozzá legméltóbb kegyelet-koszorút fűzhetjük, s állandó emléket emelhetjük. Ekkor fog Trefort élő szelleme fellettünk örködni, mert:

»Nem halt meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, habár napja múlt,
Lerázva mindent, a mi benne földi,
Egy éltető eszmévé idomul.« —*)

A beszéd nagy tetszést aratott, minek a jelenlévők lelkes éljenzéssel adtak kifejezést, a melyek elhangoztával a dalárda praecizitással adott elő egy meghatóan szép dalt, zajos tapsokat aratva.

Ezután Paál Ferencz apáczai igazgató-tanító olvasza fel következő emlékbeszédét Buzogány Áron felett:

»Néhány hó választ el az évtől, hogy Buzogány Áron ravatalát gyászolva körülállták az ő szerettei, barátai s fájó részvéttel kísérték örök nyugalomra Magyarország tanítói.

Ezen gyászos fájdalomban részt vett a brassó megyei hivatalos tanító-testület is, melynek az ily korán elhunyt tiszteletbeli tagja vala. — Most, midőn a fájó emlékek az idő által részben beheggesztettek, illendő dolog, tudni, hogy ki volt ő és mi je vala Magyarországnak tanítói karának!

Kit az önzetlen szeretettel és tisztelettel rajongunk körül, az ránk nézve meg nem szűnhet, el nem enyészhet!

Foglaltatodunk személyével, cselekedeteivel; örökös érintkezésben állunk szellemével; akarata befoly ráuk és irányít életutainkon; szelleme mindig körülöttünk lebeg s vele foglaltatodunk, emléket megőrizük, halhatatlantjuk.

Avagy, lehetne-e elszomorítóbb tudat a szeretőkre és tisztelőkre nézve, ha ennek tárgya a halál hideg lehellete által megsemmisíthető lenne?! Megsemmisül a por, de a szellem él, diadallal uralkodik s örök emléket teremt magának!

Ki a családi és baráti érzelmek ápolása mellett a köznek, egy nemzetnek szentelé életét, méltó az emlékezetre.

Ez érzelmek hatása alatt kísérem meg, mint szerény tagja a tanító-testületnek, Buzogány Áron miniszteri osztálytanácsos emlékezetét felújítani, mert ő már többé nincsen! — elköltözött annyi jeleinkkel egyetemben a fárasztó munka teréről, hátahagyva az utódokra a már kijelölt alapon az épület befejezését. Vajha gyenge tehetséget feledtetné tárgyam szeretete s az odaadás, melylyel elköltözöttünk emlékének adózom!

Buzogány Áron egyike vala azoknak, kik Magyarország népoktatásügyét az utolsó negyedszázad alatt oly magas tökélyre emelték s oly bámulatos eredményt idéztek elő uttörő munkájukkal.

Mint annyi sok jelesünk, csaknem semmi külső segedelem nélkül, önerejére utalva, vívta ki azt a tisztet nevet, melynek Magyarország tanítói kara kivétel nélkül s hitelekezete szeretetteljes hálával adózik.

Udvarhelymegyéből Ujszékelyről származott, egyszerű székely nemes szülők adtak neki életet 1834-ben.

Fiatal gyermek-éveit szülői körében töltötte. — Már atyja Buzogány József, ki egyike volt Erdély müveltebb embereinek, szeretettel viselte a tudományok iránt; szerény gazdatiszti jövedelméhez mérten, aránylag sokat költött az irodalomra s messze bíres könyvtára s szíves modora, a vidék müveltebb elemeit igen gyakran házához vonzotta. Anyja, Tasnádi Zsófia, egy derék magyar asszony volt.

Ily körben növekedett az ifju Buzogány s itt szivta keblébe a tudományok iránti vágyat s ily körben fejlődött belőle az a finom, előzékeny modoru ember, kit egész életében mindenki, kinek vele ügye volt, csak szeretni és becsülni tudott. Itt erősödött meg benne az elcüggedést nem ismerő akarat, hogy a tudományokban magát kiműveli; mert ne feledjük, 14 éves volt még csak, midőn a szabadságharc alatt atyját s a kevés vagyont is elveszté és ő a helyett, hogy elcsüggedne, iskolai bizonyítványával zsebében indul Kolozsvárra, azzal a szilárd elhatározással, hogy ámbár semmije nincs, mégis megküzd, ha Isten segédelmével befejezhetné s czélt érhetne!

A Küküllő és Nyikó kies vidéke, tán más légkört áraszt, más szellemet teremt s különb egyént nevel! — hisz ez az a vidék, mely az unitárius vallás-közönségnek a legtöbb jelest adá és adja folyton! Ennek hatása alatt állott Buzogány is és nem csoda, ha ő benne se lett következtelen teremtő és képző hatalma.

Nagy küzdelmek között, de kitünő eredménynyel folytatván Toroczkon megkezdett tanulmányait, előjárói s tanárai figyelmét magára vonta és ezek ajánlata folytan jutott több előkelő családhoz nevelőnek. Mint nevelőnek a hire oly gyorsan terjedt, hogy a legtekinélyesebb családok versenyeztek őt megnyerhetni, vagy ha ez már lehetetlen volt, őt kérték fel, tanuló-társai közül valakit ajánlani. Volt tanítványai ma is hálás szívvvel emlékeznek rá, ki az ő könnyű és értelmes előalásával, érdekes fejtegetéseivel tárgyat igen meg tudta kedveltetni.

Szabad idejét a folytonos képzésre fordította. Kedvencz foglalkozása volt a magyar remekírók olvasása, s hogy a nyugoti irodalom kincseit is tiszta forrásból élvezhesse, megtanult németül, francziául, angolul s már mint VIII-ik gymnasialis osztályu tanuló a német nyelv köztanítójául alkalmaztatott.

Szelid modora s mindenki iránt melegen érző szíve, megszerezte tanuló-társai szeretetét, bizalmát s ennek kifolyása lett, hogy tanuló-társai részéről oly kitüntetésekben részesült még mint gymnasiumi ta-

nuló, melyekhez joga az ideig csak idősebb theológusoknak vala.

1855-ben az érettségi vizsgálatot kitünő eredménynyel letévén, a papi és tanári pályára készülendő, a theológiára lépett. — Az unitárius egyház szerény anyagi viszonyaiból következőleg, kezdetül meg volt az a szokás, hogy a kitünőbb theológusok a gymnasium mellé csatolt elemi osztályoknál mint köztanítók alkalmaztattak s így Buzogány is két évi theológuskodása alatt köztanító volt. — Két évi tanítóskodása alatt megmutatta, hogy ő nemcsak kitünő tanuló, de kitünő tanító is tud lenni! Tárgyait oly szeretettel, lelkesültséggel s alapossággal adta elő, hogy az évről vizsgák eredménye mindenkit meglepett s elismerést szerzett neki.

A theologiai tanfolyam elvégzése után tanárrá jelöltetvén, tanulmányai tökéletesítése s ismeret szerzése céljából külföldi egyetemek látogatására indult. Két évet töltött külföldön, hangya-szorgalommal gyűjtve az ismereteket. Látogatta a göttingai, berlini, párisi és londoni egyetemeket. A göttingai egyetemen történt, hogy egyik tanára, érdeklődve a magyar viszonyok iránt, több dologban kért tőle utbaigazítást s alapos történelmi ismereteiért igen megkedvelte. Buzogány viszonzásul tanáranak lefordította Szabó Károly »Vezérek kora« című történelmi munkáját.

Tanulmány-utja alatt folyton rajta volt, a hazának és egyházának is szolgálatokat tehetni. Így londoni útjában, hol Ferencz József jelenlegi unitárius püspök barátjával mint az erdélyi unitáriusok képviselői jelentek meg az angol unitáriusok nagygyűlésén, hazafias beszédekert tartva, igyekeztek az angol közvéleményt az elnyomott haza és szenvedő egyház érdekében megnyerni. S ezen fellépésüknek, ha közvetlen hatása a hazai ügyekre nem is lehetett, közvetett volt. A testvériség érzete a gazdag angol unitáriusoknál felébresztetvén, kezdetét veszi a meghálálhatlan áldozatkészség, mely által a sz.-kereszturi algymnázium részben felépül, a londoni egyetemen magyar unitárius ifjak képzésére alapítvány tételik, a kolozsvári theológián egy tanári állás szerveztetik s fenntartása örökre biztosítottik, ez és sok más hasonló cselekmény, a melyek ha közvetlen nem is nemzeti ügyet szolgálnak, közvetve a nemzet erejét gyarapítják.

Buzogány külföldi utazását bevégezvén, a kolozsvári unitárius főgymnasiumnál mint tanár lett alkalmazva, s ezen időtől kezdődik önállóbb működése.

A földrajz, történelem és irodalom voltak tárgyai, melyeket előadott. Hivatását szeretettel és szakértelemmel folytatta, mi mellett tanuskodik, hogy ezen időben irt földrajza erdélyrészi középiskoláink és tanítóképezdeink legáltalánosabban használt kézikönyve.

Tanári hivatala mellett rendezte, mint könyvtárnok a 16 ezer drbból álló főiskolai könyvtárt; mint kolozsvári másodpap, hiveinek szeretetét birta s az egyház pénzügyi rendezése körül elévülhetlen érdemeket szerzett, s mint az egyháztanács előadója és egyik jegyzője, szakértelme s hivsége által vívott ki közbecsülést.

Kilencz évi buzgó tanársága és tevékenysége jutalmul érte azon kitüntetés, hogy Br. Eötvös József halhatatlan emlékü miniszterünk felhívása folytán a vall. és közoktatásügyi miniszteriumhoz az unitárius egyház részéről kinevezendő titkári állásra, az Egyházi Képviselő Tanács egyhangu döntése alapján Buzogány Áron lett ajánlatba hozva.

Távozásakor az ifjuság, tanár-társai és előjárói a legrokonszenvesebb óvációkban részesítették, de a veszteség feletti fájdalmat csak a kitüntetett tanár méltó jutalmaztatása enyhíthette!

Buzogány mint miniszteri titkár, kezdetben a prótestáns- és zsidó vallási ügyek osztályába osztott be, de csakhamar kedvencz szakjához, a népoktatási ügyek intézéséhez helyeztetett át, hol később mint ez ügyosztály helyettes főnöke érvényesíthette tehetőségét és szervező képességét.

Mint hivatalnok, hivatását a legmelegebb szeretettel, pontosság- és igazsággal igyekezett betölteni. — A szegényes viszonyok között elő néptanítók sorsát a hol csak tehetett, teljes igyekezettel javította. Magyarország népes tanítói karának igen sok tagja fordult hozzá, pártfogását kikérve és soha nem fordult elő eset, hogy az ily ügyeket ne az igazság és méltányosság szerint intézte volna el. A kinek csak személyes érintkezése volt vele, a legnagyobb elismeréssel és tisztelettel nyilatkozik az ő igazságos lelkületéről.

Meleg hangon üdvözlö a tanítói javadalmazások érdekében tett jutalmazási intézkedéseket, — de ugyanakkor szorgalomra, buzgóságra int; szívére köti a pályaszeretettel s elítéli a kis körben meg nem elégedőket, kiket talán a szerepelhetési viszketeg gyötör.

Mint főhivatalnok, egyike vala azoknak, kiket megnyerő modora, mindent szemügyre vevő vizsgálódási vágya és szívélyes bizalma folytán az annyi al-

*) Az életrajz megírásánál néhol szöszertint is felhasználtam Szász Károly, Fazakas József és Málik József urak ily nemű munkálatait.

kalommal szükségessé vált szervezések: egyesek, testületekkel kötendő egyesületek alkalmával leggyakrabban igénybevettek. Ilyenmő működésében hazánk legnagyobb részét bejárta, a legkülönbözőbb társadalmi körökkel érintkezésbe lépett s a mellett, hogy megbízatásában mindkét félre nézve teljes megelégedéssel járt el, a legkedvesebb emlékeket hagyta hátra. Rábeszélő, engesztelő természeténél fogva, nem egyszer mint a béke angyala jelent meg, hogy az ellentéteket kiegyenlítve, a jó ügyet a szenvedéstől megszabadítsa. — Általában ő volt, kit mint biztost a leggyakrabban igénybe vettek.

Ennyi oldal elfoglaltsága mellett tudott magának módot és alkalmat szerezni, közvetett uton is szolgálni a népoktatás ügyét.

A Néptanítók Lapjának kezdettől fogva rendes munkatársa, sőt ennek újja szervezése óta egyik főrovátát, a Hazai és külföldi eseményeket önállóan szerkesztette, — melyet könnyen áttekinthető s magvas irányával egyik legérdekesebb rovatává téve, — hatékonyan közreműködött ezen lap népszerűsítése s kedvessé tételével.

Hivatalos körén kívül szervezte a budapesti unitárius egyházközseget, melynek hosszú időn át lelkiileg és anyagilag is egyik éltetője s fentartója volt.

Irodalmi munkásságát leginkább a hírlapírás terén alkalmazta. Mint kolozsvári tanuló, az ifjuság által fenntartott „Olvasó társaság” jegyzője s kisebb elnöke munkálkodott, — szerkesztve az egyet havi közlönyét; később, mint a kolozsvári lapoknak egyik főmunkatársa, tartalmas tárczái, külföldi szemléivel keltett fel-tűnést, szerkesztette egy ideig a „Keresztény Magvető” című unitárius folyóiratot, melynek élte végeig rendes munkatársa maradt. Mint tanár írt egy földrajzot, mely szép nyelvezete s gondos összeállításával, a legáltalánosabban használt iskolai könyvek közé emelkedett rövid idő alatt; mint a „Székely művelődési és közgazdasági egyesület” titkára, szerkesztette ennek évkönyveit.

Tevékeny munkássága több irányban lett méltányolva. Boldog emlékü Trefort Ágoston minisztersége alatt osztálytanácsosi rangra emeltetett; mint a nőnevelésügyi lelkes munkása, eszméi érvényesíthetéseért a budapesti áll. t. nőképezde igazgató tanácsai tagjává nevezetett ki. Több tanító-egylet dísztagjává választotta; — ezzel óhajtván viszonzni a meleg szeretetet.

Fáradtságot nem ismerő munkakedve, testi erőt nem kímélő tevékenysége, a szervezetet végre is próbára tette. Az 1886. év folytán sokat betegeskedett s hogy egészségét helyre állítsa s életét családja részére biztosíthassa, a tevékenység teréről vissza lépett, nyugalmába vonult, — de a mértéket nem ismerő munkásság már alapjában megrendítette volt a testet; a szellem még ép, erős volt, de a testnek a remélt megifjadás többé visszaszerezhető nem vala, — míg nem f. évi február hó 25-én 54 éves korában Magyarország népoktatás ügyének nagy veszteségére, Magyarország tanítói karának mély fájdalmára, örökre elszenderült.

Hiv munkás! elvégezted rövid, de tetteiben dús életedet. Mi kicsinyek, kik örök időkre büszkén valunk magunkénak, — hálás szívvel gondolunk rád! Kicsinyek vagyunk, erőnk gyenge, — de te életeddel mutatád meg, hogy semmiből miként lehet mindent teremteni. Világító példakép fogsz előttünk lebegni, biztatva a megharcolt munka jutalmával. Te megmutatád, hogy nem rang, születés az ajánló levél, — a legbiztosabb jutalmazási alap az érdem, a hiv munkássággal, szeretettel betöltött élet!

Lelkesítsen nemes példád soha nem lankadó munkásságra és hűségre!

Végül még a dalárda énekelte el a „Szózat”-ot, azután az ünnepély véget ért.

Szép, megható ünnepély volt, — őszinte, egyszerű, de nemes nyilvánulása a kegyeletnek.

A társas-ebéd.

A közgyűlés alkalmából mintegy hatvan terítékű társas-ebéd volt a „Zöldfa” szálloda emeleti termében, melyen nemcsak tanárok és tanítók, hanem a tanügy sok barátja is vett részt.

A harmadik fogásnál felállott Koós Ferencz tanfelügyelő, poharat emelve a királyért és uralkodóházért, melyet a társaság állva hallgatott végig. Killyéni Endre tanár Csáky Albin gróf új kultuszminisztert köszöntötte fel. Kiss Árpád csernáfalusi ág. ev. lelkész Koós Ferencz kir. tanfelügyelőre, a megyei tanügy vezérére emelte poharát; Biró Sándor róm. kath. főlelemtanító a hivatalos tanítótestületet és annak fáradhatatlan tisztikarát köszöntötte fel; Rombauer Emil főreáliskolai igazgató a három ünnepi szónokot — Killyéni, Józsa és Paál — éltette; Saterényi József szerkesztő a tanítótestület tiszteletbeli elnökére, Orbán

Ferencz középiskolai igazgatóra ültetve poharát; Török József tatrangi ág. ev. lelkész Rombauer Emil főreáliskolai igazgatót éltette, míg Borcsa Mihály bácsfalusi ev. lelkész a brassói magyarság egységére és összetartására emelt poharát. Mondottak még felköszöntőt: Bartha Károly tatrangi állami iskolai igazgató a „Brassói magyar polgári kör”-re, annak jelen levő elnöke Papp Ferencz- és alelnöke Koródi Mihályra Spaller József róm. kath. főlelemtanító a jelenlevő lelkészekre; Rombauer Emil Bede Dániel tanítótestületi elnökre; Végh Mátyás tanár a „Brassó” „Czenkalji”-jára; Bede Dániel hosszufalusi felső népiskolai tanító Koós Ferencz tanfelügyelőre; Spaller József tanító Saterényi József szerkesztőre; Rombauer Emil a jelenlevő tanítónőkre. Mondatott ezeken kívül még több más felköszöntő is, de ezekre tér szűke miatt ki nem terjeszkedhetünk.

A kedélyes ebédnek három óra előtt véget kellett vetni, mert 3 órakor kezdődött a rendes közgyűlés.

A közgyűlés.

Délután 3 órára ismét együtt volt a tanítók s tanítónők serege, mire Bede Dániel t. testületi elnök következő beszéddel nyitotta meg a gyűlést:

„Mélyen tisztelt közgyűlés!

Kedves pályatársak!

Mdön ezelőtt egy évvel önök bizalmából ezen tisztességes állásra meg lettem választva, bizonyos aggodalmaimnak adtam kifejezést az iránt, ha vajjon ezen állás méltóságához mértén tudok-e annak megfelelni. Azóta egy év eltelt és az megmutatta, hogy aggodalmaim mennyiben voltak jogosultak.

Egy évi működésünkről a felolvasandó titkári jelentés számot fog adni; szigorú, de igazságos bírálatukra számítunk.

Ezeknek előre bocsátása után, engedje meg a mélyen tisztelt közgyűlés, hogy én ne oszszam azon csaknem általános elfogadott elvet, „hogy kiket az Isten nem szeret, azokat teszi tanítóvá, sőt legyen szabad nekem egészen ellenkező véleményben lenni; hiszen nincsen rózsza tövis nélkül s ha olykor a legkedvesebb rózsák szedése alkalmával érzékeny töviszúráásokat kell is szenvedni, feledtesse el azt velünk ama nemes öntudat, hogy mi az Isten képére teremtett lényt vagyunk hivatva idomítani, nemesíteni, sőt mi több, fejleszteni.] Nem szép, nem magasztos, nem felséges hivatás ez mélyen tisztelt közgyűlés?!

De meg van írva az is s ez igazság bélyegével esalhatatlanul meg van bélyegezve „hogy elvesz a népa mely tudomány nélküli,” mi a tudatlanság gőzkörét vagyunk hivatva eloszlatni, hogy a nép el ne vesszen.

Nem szép, nem magasztos, nem felséges hivatás ez, mélyen tisztelt közgyűlés?!

Daczára ezeknek legyenek bár, kik elfoglaltságából vagy pláne rosszakaratból állásunkat lenézik, rólunk kicsinylőleg nyilatkoznak, sőt a hol tehetik, gúnytárgyává igyekeznek tenni, az minket ne aggaszson, ügyünk iránt lankadókká ne tegyen, sőt ellenkezőleg álljuk meg a postot, melyet elfoglaltunk, hiven, lelkiismeretesen, habár tagadhatatlanul nélkülözésekkel is. A panasz soha ne legyen kenyerünk, hiszen az tanítói tekintélyünk sirját ássa meg.

Az igaz, hogy a tanítónak sok felsőbb hatósággal s így sok személylyel is van összeköttetése, ott van például a tanfelügyelőség, gondnokság, iskolaszék, előjáróság és szülők, s hogy mindezekkel szemben, fordultak addig is, és fognak fordulni ezután is elé kellemetlen differentiák, az kétségtelen, de ha a tanító a józan ész szavára hallgat s az ész nemes logikáját követi, úgy ezeket mindég ki lehet egyenlíteni a nélkül, hogy sem az egyik, sem a másikonál fájó érzés maradna hátra.

Nem akarom én ezzel azt mondani, mintha azt kívánnám, hogy a tanító az ilyenekkel szemben úgy viselkedjék, mintha azt akarná mondani: „köszönöm hogy élek, sőt ellenkezőleg érezze hivatása fontosságát, de egyszersmind legyen öntudatával annak is, hogy ő azt hiven, lelkiismeretesen teljesíti, amikor a szerénytelenség vádjá nélkül követelheti meg az illő tiszteletet, követelheti meg a társadalomban őt megillető helyet.

A tanítói tekintély emelésének egyik igen hatalmas eszközét látom én abban, ha a tanító, a társadalomban valamely hivatásával összeférő kötelezettséget magára vállal, — a mit kell is hogy tegyen — azt hiven, lelkiismeretesen, példányszerűen teljesíti, de úgy, hogy abból az önérdék soha ki ne ríjon, hanem az ügy iránti legmelegebb érdeklődés. Ez garantírozza a tanítói tekintélyt, mely a jobbak előtti bizonyára megteszi a hatást, az elfoglaltság és rosszakarát jön számításba.

Most két fontos körülményre vagyok bátor mélyen tisztelt közgyűlés figyelmét felhívni.

Egyik az, hogy a szív és ész, e két iker-testvér méltányoltassék egyformán, az az fejlesztessék párhuzamban; hiszen tudjuk azt, hogy az ész tulságos kiművelése, szívemesség nélkül, a társadalomra nézve inkább káros, mint hasznos. Ha van a világon erre valahol szükség, úgy nálunk — értem főképen a vidéket — kétszeres, sőt háromszoros szükség van, mert ott a szülői ház e tekintetben nem hogy segítene, de sőt ront.

Tagadhatatlan, hogy minden tantárgy kisebb-nagyobb mértékben nyújt alkalmat a szív nemességének fejlesztésére, — de meggyőződésem szerint a hit- és erkölcsan az a természetes talaj, melyben ez a legjobban tenyészik, de csak tisztán erkölcsi alapokra fektetve.

Nem akarom én azt bíráltni, hogy e tekintetben eddig mi történt, és mi történik most; nem is akarok senkit elítélni, csak az érdekelteknek figyelmét vagyok bátor ezen nevezetes körülményre felhívni.

Hogy kiket értek az érdekeltek alatt, s kiknek az a kötelessége, arra nézve a törvény elég világosan intézkedett.

A másik körülmény, mire a közgyűlés figyelmét fel akarom hívni, az, hogy a test fejlesztése ne tekintessék a szellemiek mellett másod- vagy harmadrendűnek, hanem tartsuk meg a párhuzamot itt is, hiszen tudjuk hogy „ép testben van ép lélek.”

Ne várjunk e tekintetben mindent a tornától, mert az erre nézve egy héten legfentebb két órán vajmi keveset tehet, hanem törekedjünk arra, hogy a gyermekek, mentől többször élvezhessenek tiszta, üde levegőt, a lehetőségig a szabadban.

Ha a szellemi tehetség fejlesztésénél szem előtt tartandó a gyermekek egyénisége, fejlettségi foka, ha sonlóképp szem előtt tartandó testi fejlődöttségének foka is, mivel a tulságos megerőltetés inkább árt, mint használ. Ne akarjunk tehát hajmeresztő figurák által bravurt csinálni, hiszen az iskolai tornászatnak célja nem kötéltánczosok képzése, hanem egyenletes testtartás, szabályszerű mozgás, az izmoknak aránylagos feszítése által a test épségének, ügyességének előmozdítása, edzése, fejlesztése kell, hogy célja legyen, mert így a test zsarnoka, mely a homlokban belől működik nem semmisítheti meg a többi testvér izmokat.

A nagy ideálista, néhai Báró Eötvös József mondotta:

„Márvány szobor helyébe,
Ha fennmarad nevem,
Eszméim győzedelme,
Legyen emlékjellem.”

Ezen eszmék méltó örököse, a magyar közművelődésnek egyik legkimagaslóbb alakja, volt vallás- és közoktatásügyi miniszter Trefort Ágoston csaknem tizenhat évig volt ezen eszméknek hű, lelkes buzgó apostola.

Ámbár tudatával birunk mindnyájan azon nagy veszteségnek, mely a magyar tanügyet az ő halála által érte, azért azt hiszem, hogy midőn ezen ünnepélyen e két szót kimondom, hogy nincs többé, mindnyájunknak szíve gyorsabban dobban, és gondolata egy pont felé irányul, oda, hogy e feletti legőszintébb legmélyebb fájdalomunknak jegyzőkönyvileg is kifejezés adunk, hiszen ő mint ember emberei, mint hazafi, hazafiai kötelességét a szó teljes értelmében teljesítette. Legyen áldott emléke közöttünk örökké.

Egy másik érzékeny csapás, mely a tanügyet a lefolyt iskolai évben érte, az, hogy Buzogány Áron volt vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsost, ki tanítótestületünk tiszteletbeli tagja volt, a kérelhetetlen halál kiragadta az élők sorából. Azt hiszem, e feletti legőszintébb fájdalomunknak is jegyzőkönyvileg adunk kifejezést.

De ha a tanügy öröm-poharába ezek által ürömszeppent, nem mondhatjuk, hogy a lefolyt tanév egészen örömtelenül tűnt volna el, hiszen tanügyünk egyik veterán buzgó bajnoka, Gönczi Pál államtitkár ő méltósága, ez évben ünnepelte a magyar tanügy terén töltött áldásos működésének ötvenedik évét, mely alkalommal az ország minden részében az ünnepelthez méltó ünnepélyek rendeztettek.

De legméltóbb volt az az ünnepély, melyet az ország tanügyi emberei Budapesten május 6-án rendeztek. Olyan impozáns ünnepélyt a főváros egyhamar nem látott s bizonyára sok idő telik el, a míg még hasonlót fog látni.

Azt hiszem mindnyájunk óhajának adok kifejezést akkor, midőn azt kívánom, hogy az Isten őt még sokáig tartsa meg ép testi és lelki erőben, a magyar tanügy hasznára, kedves családja örömeire, boldogítására!

Folytatása a 2-ik mellékletben.